

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Att hålla i och hålla om

- En kvalitativ studie om hur behandlingsassistenter upplever hållningar av barn på institution

Socionomprogrammet

C- uppsats

Författare: Åsa Hävert och Maja Israelsson

Handledare: Mikaela Starke

Abstract

Titel	<i>Att hålla i och hålla om – En kvalitativ studie om hur behandlingsassistenter upplever hållningar av barn på institution</i>
Författare	Åsa Hävert och Maja Israelsson
Nyckelord	Hållning, barn, institution, socialkonstruktionism, symbolisk interaktionism och diskurs

Uppsatsens syfte är att beskriva sex behandlingsassistenters uppfattningar, erfarenheter och upplevelser kring hållningar av barn mellan 0-12 år som är placerade på institution. Behandlingsassistenterna kommer från två olika institutioner.

Uppsatsen är en kvalitativ studie med ett fenomenologiskt vetenskapsperspektiv, vilket betyder att uppsatsen strävar efter att förstå behandlingsassistenternas upplevelser och tankar kring fenomenet hållningar och att titta närmare på hur talet kring hållningar ser ut. Genom en induktiv ambition skapades ur empirin olika analyssystem med underkategorier. Dessa är vägledande i analysen. Analysmetoden har en narrativ ansats, vilket innebär att behandlingsassistenternas berättelser återberättas i längre stycken för att skapa en förståelse för kontexten i vilken behandlingsassistenterna rör sig.

Vi har valt att använda teorierna socialkonstruktionism och symbolisk interaktionism, och begreppet diskurs för att analysera behandlingsassistenternas berättelser. I analysen beskrivs det hur behandlingsassistenterna förstår och förklarar fenomenet hållningar, hur behandlingsassistenterna funderar kring barnets känslor och upplevelser i samband med hållningar, och hur behandlingsassistenterna beskriver sina egna känslor och upplevelser i arbetet av hållningar. Uppsatsen belyser även betydelsen av andra professionella för behandlingsassistenterna i arbetet med hållningar.

Uppsatsens resultat visar på hur behandlingsassistenterna har ett öppet och reflexivt förhållningssätt till hållningar. Det framkom att behandlingsassistenterna inte såg arbetet med hållningar som något oproblematiskt och det verkade finnas ett behov och en vilja att motivera användandet av hållningar. Det fanns variationer i informanternas beskrivningar av syftet med hållningar. Hållningar beskrivs både som ett sätt att gränssätta och stoppa utåtagerande barn och som ett sätt att hålla ihop barnet, både fysiskt och psykiskt. Det finns en blandning av känslor och tankar som påverkar behandlingsassistenterna i sitt förhållningssätt. Behandlingsassistenternas egna erfarenheter och tankar skapar en öppen och accepterande diskurs bland behandlingsassistenterna.

Tack

Vi önskar tacka våra sex informanter och de institutioner de arbetar på. Er öppenhet och ärlighet har för oss varit ovärderlig. Utan era berättelser har vi inte kunnat skriva vår uppsats på det sätt som vi önskat.

Vi vill tacka vår handledare Mikaela Starke för det engagemang du visat oss. Dina tips, råd och kunskap inom forskningsarbetet har varit till otroligt stor hjälp för oss. Extra tack för att du alltid funnits tillgänglig för oss, både på ditt rum och via sms och mail, vart än i världen du befunnit dig. Vi har därför känt oss väldigt trygga i vårt uppsatsskrivande, då vi alltid vetat att du funnits där för oss.

Maja Israelsson och Åsa Hävert

Göteborg maj 2008

1. Inledning.....	sid 1
1.1. Ämnesval och förförståelse.....	sid 1
2. Bakgrund.....	sid 3
2.1. Tidigare forskning.....	sid 3
2.1.1. Holdingterapi.....	sid 3
2.1.2. Hållande.....	sid 4
2.1.3. Hållning.....	sid 5
2.1.4. Konklusion av begreppen.....	sid 7
3. Syfte och frågeställningar.....	sid 8
4. Teorier.....	sid 9
4.1. Teoretisk referensram.....	sid 9
4.2. Socialkonstruktionism.....	sid 9
4.3. Symbolisk interaktionism.....	sid 10
4.4. Diskurs.....	sid 11
5. Metod.....	sid 12
5.1. Metodval.....	sid 12
5.2. Tillvägagångssätt.....	sid 12
5.2.1. Informanter.....	sid 12
5.2.2. Intervjuer.....	sid 13
5.3. Analys.....	sid 14
5.4. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	sid 15
5.5. Etik inom forskning.....	sid 16
5.5.1. Etiska överväganden i uppsatsen.....	sid 17
6. Resultat och analys.....	sid 19
6.1. Talet om hållningar.....	sid 19
6.2. Talet om barnets känslor och tankar.....	sid 25
6.3. Talet om behandlingsassistentens egna känslor och tankar.....	sid 30
7. Sammanfattande diskussion.....	sid 35
7.1. Förslag till fortsatt forskning.....	sid 36
Referenslista.....	sid 38
Bilagor.....	sid 40

1. Inledning

Redan under termin fem började vi fundera över vår kommande c-uppsats som nu äger rum under programmets sjunde och sista termin. Vi såg redan då med spänning fram emot att få gräva ner oss i ett ämne som vi båda kände starkt för. Vi är glada över att vi dessutom har haft möjligheten att få arbeta med socialt arbete samtidigt som vi har gått socionomutbildningen, vilket gett oss kunskaper inom både praktik och teori. Detta har inneburit att ända sedan vi båda började arbeta extra som timvikarier och som sommarvikarier med barn på institution har vårt arbete tagit upp en stor del av våra diskussioner under studietiden. Vi har funderat och resonerat kring vår roll som socionom på en institution där ensamplacerade barn funnits. Vi har fått möjligheten att reflektera över vårt arbete med såväl kollegor som varandra och klasskamrater under de olika kursmomenten. Detta har varit en ovärderlig del i vår utvecklingsprocess mot att bli socionomer.

I och med vårt arbete med barn på institution kom vi i kontakt med något som kallas hållningar. Detta blev något som vi båda fick tankar och känslor kring. Dels har vi funnits närvarande när kollegor fysiskt hållit fast barn dels har vi också fått göra det själva vid flera tillfällen. Nyfikenheten kring detta sätt att arbeta har sedan dess funnits där och vid flera tillfällen har vi diskuterat hållningar och hur de påverkat oss.

1.1 Ämnesval och förförståelse

Under den tid då vi funderat över vårt valda problemområde har vi upplevt att det funnits en nyfikenhet kring ämnet från kollegor och studenter. Nyfikenheten hos studenterna har främst kretsat kring hur det är att arbeta med hållningar och hur det går till. Hos kollegor har vi upplevt att det finns en önskan om att fördjupa sig i arbetet med hållningar. Vi har själva haft frågor kring arbetssättet som till exempel om och hur hållningar används på andra institutioner, hur andra behandlingsassistenter upplever hållningssituationen och om det finns någon forskning kring ämnet. När vi tidigare själva sökt finna svaren på våra frågor kring hållningar i samband med vårt arbete på institution, men inte lyckats få några direkta svar, finner vi att det finns en betydande relevans i problemområdet för vår uppsats. Vi upplever och misstänker att information om hållningar inte finns i den utsträckning som vi anser skulle behövas, och vara av relevans för oss för att finna de rätta handlingsstrategierna i arbetet med barnen. Vi är väl medvetna om att vi är i begynnelsen av våra socionomkarriärer och också att vi som vikarier kan ha svårt att få fördjupade kunskaper på en arbetsplats. Sällan får man som vikarie delta i handledning eller utbildning vilket gör att vi ibland har saknat utrymme för reflektion med kollegor och ny kunskap inom arbetet med barn. Men då vi upplevt ett behov av svar och svårigheter med att finna svar, kan vi ändå konstatera att det saknas information att tillgå inom vårt problemområde. Man kan med andra ord fråga sig hur svårt det ska vara att finna information och kunskap om en metod eller verktyg som trots allt används. Att använda sig av metoder utan kunskap kan medföra risker tror vi. Vår egen erfarenhet visar att vissa hållningar

har varit mycket framgångsrika och andra mindre framgångsrika. Framgångsrika hållningar har, enligt vår erfarenhet, varit de gånger då vi tillsammans med vår kollega varit lugna i situationen och barnet till slut funnit sitt lugnt. Mindre framgångsrika hållningar har varit de där det inte funnits ett lugn hos oss och våra kollegor och hållningssituationen har blivit lång och utdragen.

I samtal rörande hållningar, med såväl kollegor som med vänner i privata sammanhang, har vi upplevt att det finns en viss känslighet i ämnet. Vi har ibland själva fått motivera för våra närmaste varför man kan tänkas använda sig utav hållningar, när de förskräckta får höra hur en hållning kan gå till. Nyfikenheten kring fördjupad kunskap om hållningar och känsligheten i ämnet gör oss därför intresserade av hur behandlingsassistenterna talar om hållningar och hur dem upplever att det är att jobba på detta sätt.

2. Bakgrund

2.1 Tidigare forskning

När vi började söka information fann vi att det var svårt att finna material om vårt ämne. När vi sökt efter information kring hållningar har vi istället funnit material som snarare handlat om närliggande områden som hållande och holdingterapi. I vår litteratursökning har vi tittat efter lämplig litteratur i vår tidigare kurslitteratur som vi har haft under utbildningens gång. Här har vi hittat litteratur som vi främst använt i metodkapitlet. Litteratur rörande de teorier som vi använt i analysen har vi hittat genom att leta i Göteborgs Universitets sökmotor, GUNDA. För att hitta litteratur gällande den tidigare forskningen inom vårt problemområde har vi letat och hittat information om böcker både i GUNDA, databaserna PsycINFO, Social Services Abstracts, Sociological abstracts, på Miljöterapiförbundets hemsida och allmänna sökningar på Google. På så sätt har detta lett oss fram till intressanta artiklar och litteraturhänvisningar. Bland de böcker vi har använt har vi även tittat igenom de litteraturreferenser som funnits där, för att på så sätt få tillgång till böcker som rör vårt problemområde. Vi kontaktade också miljöterapeuten och forskaren Erik Fagerberg som har skrivit om fasthållande av barn för att få tillgång till hans material, som han därefter skickade oss. Vi har dessutom frågat efter litteratur kring hållningar på de två institutionerna som vi kom i kontakt med i samband med denna uppsats. Vi har sammanställt materialet vi hittat för att få en så bred definition, av de olika begreppen, som möjligt.

Vi kommer i detta kapitel att definiera begreppet hållning och beskriva vilka närliggande områden som idag finns kring begreppet hållning.

2.1.1 Holdingterapi

Enligt miljöterapeuten och forskaren Fagerberg (www.behandlingsutveckling.se, 2008-04-15) handlar holdingterapi om att en terapeut uppmanar föräldrar att ihärdigt försöka skapa en kontakt med sitt barn. Genom att föräldrarna omsluter sitt barn får barnet känna närvaro, kontakt och tröst. När barnet visar motstånd till att självt uttrycka och förstå sina egna känslor, kan föräldrarnas kontaktförsök resultera i att barnet avvisar föräldrarna och visar motstånd. I denna terapeutiska process, blir det terapeutens uppgift att stödja föräldrarna i att inte tillåta sig att tillbakavisas av barnet utan att fortsätta att hålla om sitt barn och omfamna dess känslor. Fagerberg menar att holdingterapi är en effektiv terapiform för barn med brister i anknytningen och han menar att adoptivföräldrar är en grupp som genom holdingterapi har kunnat bli hjälpta i att skapa en god anknytning mellan föräldrarna och barnet (www.behandlingsutveckling.se, 2008-04-15).

När psykologen Leissner (www.holdingterapi.dk, 2008-04-15) skriver om holdingterapi börjar han sin text med att beskriva hur han först kom i kontakt med, vad han kallar hållande. Det var

på ett behandlingshem inom BUP, där behandlarna höll fast barnen för att hindra barnen från destruktiva och farliga beteenden som påverkade både dem själva men även omgivningen. Leissner beskriver hur hållandet var emotionellt och fysiskt tröttsamt för både barnet och den vuxne, men att resultatet alltid blev mycket bra. Barnet upplevdes efter hållandet som mjukare, stillsammare, mer glad och även mer tillfreds. Leissner menar också att relationen mellan den vuxne och barnet blev förbättrad och tryggare (www.holdingterapi.dk, 2008-04-15).

Leissner (www.holdingterapi.dk, 2008-04-15) menar att holdingterapi är en terapiform som passar i behandling av barn med autistiska drag och syndrom, barn med olika typer av beteendevårigheter och adopterade barn med föräldrar som har svårt att kommunicera. Då terapin hjälper föräldrarna att genom kroppskontakten hålla sitt barn och samtidigt försöka finna ögonkontakt dem emellan menar Leissner att man går in i konfliktens kärna. Man kan i en holdingsituation få tillgång till familjens känsleregister, då starka känslor kommer upp till ytan. På så sätt får man möjlighet att sätta fokus på problemen i familjen. Holdingterapi utgår från ett familjeterapeutiskt tänkande menar Leissner. Meningen med terapin är att föräldrarna ska använda sig av ett fysiskt hållande av barnet för att skapa kontakt och ömsesidighet dem emellan. Tanken med holdingterapi är att stärka och trygga anknytningen mellan barnet och föräldrarna (www.holdingterapi.dk, 2008-04-15).

Leissner (1995) skriver i en artikel att målet för holdingterapin är att skapa en avspänd och fin kontakt mellan föräldrarna och barnet där barnet kan slappna av. Tanken är även att barnet ska vilja sitta kvar hos sin förälder även då föräldern har släppt sitt tag om barnet. Terapeuten jobbar under terapisessionen med att tolka, klargöra och spegla vad det är som sker för att på så sätt tydliggöra kommunikationen. Terapeuten är här noga med att tillåta och uppmuntra vikten av att barnet ska få visa sin ilska, oro och ledsamhet i sin förälders famn och att föräldern ska försöka gå igenom detta. Leissner kallar en holdingsession för en ”intensiv och känsloladdad ”lektion” i att andra människor har tankar och känslor” (Leissner, 1995).

2.1.2 Hållande

Lindén (2002), psykolog och fil dr, skriver om begreppet hållande som en direkt översättning av det engelska ordet holding. Hon menar då att hållande har kopplingar till små barns absoluta beroende av sin omgivning och främst till de primära omsorgsgivarnas förmåga att hålla barnet både fysiskt och psykiskt. Genom att, i den totala omsorgen, anpassa intryck och tempo efter barnet förmedlas en trygg och stabil känsla. När omsorgsgivarna visar att de förstår barnet ger de uttryck för en empatisk förmåga. Barnet kan så småningom förena de empatiska känslorna i sig själv, och lära sig känna dem, och på så sätt lära sig förstå sig själv. Så börjar barnets empatiska förmåga att utvecklas (Lindén 2002).

På samma sätt kan man koppla hållandet till det sociala arbetet, även om arbetet sker med vuxna människor. Lindén (2002) skriver om betydelsen av hållande i socialt arbete och menar då den

typen av aktion som utgörs av ett sätt att ”lära” klienter genom att förmedla upplevelsen och känslan. Hon exemplifierar med mödrar som avvisat sina spädbarn och menar att dessa mödrar själva behöver få uppleva känslomässigt och praktiskt stöd för att de ska klara av att ge detta till sina barn (Lindén 2002).

Grina (1997), socionom och handledare, skriver att hålla klienten innebär att stanna kvar i relationen och acceptera klienten som hon eller han är. Vidare menar Grina att en del i hållandet är att skilja på vad klienten är och vad denne gör. Ett avvisande beteende från klienten kan vara svårt att hantera utan att den professionelle blir avvisande mot klienten. Att skilja på vem personen är och vad den gör är ett sätt att hantera de känslor som socialarbetaren kan få i en sådan situation. Grina poängterar att man fortfarande kan bekräfta känslan hos klienten utan att bekräfta det utagerande och avvisande beteendet. Genom ett sådant förhållningssätt håller man klienten genom att visa att man finns kvar för klienten trots att det han eller hon gör inte är acceptabelt (Grina 1997).

2.1.3 Hållning

Martinsson (2007), coach och konsult, menar att hans användande av begreppet hållande skiljer sig från den teknik som kallas holding. Enligt honom är hållande en teknik som används för att hålla om barn som är utåtagerande (Martinsson 2007). Hållandet kräver som Martinsson beskriver ett krafttag och är en besvärlig situation som väcker många känslor både hos barnet och hos den som håller. Martinsson utgår från behandlingsarbete där föräldrarna är inblandade och ofta är de som håller. Behandlarens roll blir då att handleda och stötta föräldern i den hållande situationen, det vi kallar hållningen. Martinsson beskriver vidare en process genom hållandet där barnen som blir hållna till en början ofta försöker, med hjälp av att hota den som håller, att komma loss. Det är sedan vanligt att hoten övergår i skrik och gråt och därefter brukar barnen uttrycka behov om nödvändiga saker som toalettbesök eller liknande. Detta kan väcka många känslor hos den som håller och Martinsson menar att det är behandlarens roll att hjälpa föräldrarna att stå ut och inte ge efter för barnet. Protesterna handlar, enligt Martinsson, om att barnet inte är van att någon håller i det. Barnet upplever ofta handlingen som kränkande, eftersom den som håller inte ger med sig, detta särskilt om barnet är van att få sin vilja igenom. För att motverka den kränkning barnet kan komma att uppleva, skriver Martinsson att han alltid brukar diskutera ingående med både föräldrar och barn om vad som ska hända i en situation som denna och hur det brukar bli. Arbetet med hållandet är ett sätt att markera gränser för barnet och Martinsson menar att om barnet som testat gränser har föräldrar som inte tydligt nog sätter gränser riskerar barnet att hamna i ett tomrum utan gränser. Detta menar han kan göra barn väldigt otrygga och till och med fullständigt galna. På så sätt menar Martinsson (2007) att det etiska perspektivet, där hållandet ses som en kränkning mot barnet, understiger den kränkning barnet utsätts för om ingenting görs.

Miljöterapeuten och forskaren Fagerberg (2005) kallar det hållande som personalen gör på en barninstitution för fasthållande. Fagerberg väljer att kalla detta fasthållande för en arbetsmetod och ett verktyg för miljöterapeuter. Syftet med fasthållandet är främst att gränssätta barnet menar Fagerberg, då barnet inte har någon kontroll på sina känslor utan istället agerar ut dem på sin omgivning. Känslor som barnet kan agera ut är aggression, förtvivlan och desperation. Om barnet i det läget inte lyssnar till verbala tillsägelser utan börjar agera självdestruktivt eller skada och förstöra i sin omgivning är detta ett tecken på att en vuxen behöver hålla fast barnet tills det blivit lugnt menar Fagerberg. Tanken med fasthållandet är att ge barnet möjlighet att internalisera sina gränser och att tillgodose sig färdigheter och erfarenheter i relation till sin omvärld. Fagerberg menar att barnet får ökade erfarenheter kring att dennes behov är betydelsefulla och att barnet känner att det tas på allvar. Fasthållandet kan också ge barnet större tillit till vuxna, vetskapen om att vuxna står ut med barnet, att vuxnas gränser inte behöver vara farliga, och barnet kan få större förståelse för sina egna reaktioner och känslor (Fagerberg 2005).

Fagerberg (2005) har en del handfasta tankar om hur rutinerna kring fasthållandet bör och inte bör gå till. Här följer några av dem:

- Fagerberg betonar riskerna för övergrepp om en personal skulle hålla fast ett barn i sökandet efter förbättrad kontakt dem emellan, det är inte detta som är syftet med fasthållandet menar han, även om det ofta blir en effekt av det.
- Personalen bör ge information till uppdragsgivarna och föräldrarna om att fasthållande används som en arbetsmetod på institutionen.
- Aldrig får fasthållandet vara ett hot eller ett straff mot barnet, utan det måste vara en konsekvens av barnets oförmåga att hantera starka känslor.
- Man bör vara två vuxna, helst en man och en kvinna, och hållandet ska helst ske i ett rum med öppen dörr så att andra vuxna kan höra vad som sker.
- Det är viktigt att miljöterapeuten visar god omsorg genom hela hållandet, även då barnet kan agera väldigt provocerande.
- Miljöterapeuten ska inte fråga eller prata med barnet om något viktigt under tiden då barnet hålls. Man kan inte som vuxen kräva några svar från barnet när denne är i affekt. Däremot får gärna de vuxna tala lugnt till varandra om "hur de har det" (Fagerberg, 2005:403) för att inte lägga all fokus på barnet.
- Man kan inte kräva kontakt från barnet, varken verbal eller ögonkontakt. Enda kravet som kan ställas är att miljöterapeuten ska invänta att barnet ska bli lugnt och finna kontrollen.

- Den vuxne ska inte försöka tolka varför barnet är i sådan affekt under fasthållandet. Fagerberg menar att i och med att barnet har ett försvagat psykologiskt försvar under fasthållandet, är barnet väldigt sårbart och barnet kan bli väldigt osäkert på vad personalen kräver av barnet i det läget. Det som sägs ska vara enkelt och konkret. Behöver barnets reaktioner tolkas för att hjälpa barnet förstå, kan detta ske efter fasthållandet menar Fagerberg.
- Personalen bör kontakta föräldrarna och uppdragsgivarna när ett fasthållande genomförts. Den informationen ska inte barnet komma med (Fagerberg 2005).

2.1.4 Konklusion av begreppen

I denna del har vi gett en överblick av problemområdets närliggande begrepp. Vissa av begreppen går in i varandra, till exempel så beskrivs begreppet hållande på olika sätt i den ovanstående texten. Dels definieras det av Grina (1997) och av Lindén (2002) som det mentala hållandet av klienten och dels av Martinsson (2007) som en teknik där föräldrar håller fast sitt utåtagerande barn. När Martinsson (2007) skriver om hållandet och när Fagerberg (2005) skriver om fasthållandet tolkar vi det som att deras begrepp och definitioner av begreppen kan användas relativt synonymt med vårt användande av begreppet hållningar. Enda skillnaden är att Martinsson (2005) menar att det är föräldrarna ska hålla sitt barn och inte en behandlingsassistent på en institution.

3. Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att få kunskap och förståelse av behandlingsassistenternas upplevelser, erfarenheter och uppfattningar kring hållningar av barn som är placerade på institution.

Våra frågeställningar är:

- Hur förklarar och förstår behandlingsassistenterna fenomenet hållningar?
- Hur tänker behandlingsassistenterna om barnets känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Hur beskriver behandlingsassistenterna sina egna känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Vilken betydelse har övriga professionella för behandlingsassistenterna i arbetet med hållningar?

4. Teorier

4.1 Teoretisk referensram

Vi är intresserade av att titta på behandlingsassistenternas interaktion och tal med varandra och hur detta påverkar den kontext ifrån vilka de handlar. Vi har därför valt att använda teorier och perspektiv som socialkonstruktionism, symbolisk interaktionism och diskurs för att analysera vårt intervjumaterial.

4.2 Socialkonstruktionism

Vi har valt att i uppsatsen använda begreppet socialkonstruktionism då det är detta begrepp vi finner är vanligast använd i den litteratur vi använt oss av. Enligt Sahlin (2002) så råder det ingen enighet kring huruvida de olika stavningarna, konstruktivism och konstruktionism, betyder samma eller olika saker och vad olikheten i sådana fall består av.

Giddens (2003) definierar den socialkonstruktionistiska teorin som ”En teori om att den sociala verkligheten skapas i samspelet mellan individer och grupper” (Giddens 2003:566). Payne (2002) beskriver en process där klienter och socialarbetare tillsammans konstruerar det sociala arbetet i den kontext som för tillfället existerar för dessa. Payne beskriver den aktuella kontexten som beroende av de normer och idéer som råder och han menar att socialarbetarens handlingar formas av de förväntningar som har sitt ursprung från det rådande samhället. Payne menar att förstå och ta sig an, det sociala arbetets konstruktion, är en förutsättning för att socialarbetare ska kunna förstå vad socialt arbete innebär. Detta är enbart möjligt, och socialarbetaren kan bara förstå det, utifrån aktörernas sociala och kulturella kontext. Payne skriver vidare att idén kring sociala konstruktioner kommer ur tanken att alla individer har en bild av hur deras verklighet ser ut, och dessa föreställningar utgör en kunskap som styr individers handlingar och beteenden. Genom att dela kunskaper från olika individers föreställningar av verkligheten kan man närma sig varandra och skapa en gemensam bild av verkligheten. Uppfattningar om hur den sociala verkligheten ser ut skapar på så sätt gemensamma ramor och normer kring hur saker och ting är. Denna kunskap som, bygger på gemensamma antaganden om hur verkligheten är ordnad, blir genom den gemensamma uppfattningen institutionaliserad och utgör ett organiserat system som individer socialiseras in i. På så sätt är sociala uppfattningar en produkt av människors gemensamma uppfattningar. Genom socialisationen, där individer växer upp inom de förutbestämda ramarna av sociala normer och accepterar dessa, menar Payne att individer på så sätt också är en produkt av samhället. Följaktligen sker en växelverkan mellan strukturer och individer som skapar och återskapar varandra (Payne 2002).

4.3 Symbolisk interaktionism

Denna teori innefattar två begrepp i samklang med varandra. Den symboliska delen betyder att individens handlingar och beteenden syftar till något mer än vad man kan se, dvs. de är symboliska. Den andra delen i teorin är interaktion, vilket betyder att individer interagerar med varandra. Interagerande betyder att två eller flera individer förhåller sig ömsesidigt till varandra (Angelöw & Jonsson 2000). Tillsammans skapar dessa två begrepp teorin symbolisk interaktionism som kan beskrivas på följande vis: ”Den symboliska interaktionismen ser människan som en symbolförmedlande varelse, som i växelverkan med andra skapar sitt medvetande och sin jaguppfattning” (Angelöw & Jonsson 2000:19). Hur vi tolkar innebörder och betydelser i vår vardag har skapats ur det växelspel vi har med andra människor och med olika ting. I vilken miljö vi rör oss och med vilka människor vi interagerar, har alltså betydelse för vad vi anser som värdefullt och mindre värdefullt enligt den symboliska interaktionismen. Samtidigt är alla människor aktiva skapare av nya innebörder och tolkningar (Angelöw & Jonsson 2000). Teorin utgår från att individer har ett behov av att skapa en förståelse om vad som sker i dess omgivning. Detta medför att individen kopplar ihop separata detaljer till något som går att begripa för individen, både de små delarna och den stora helheten. I och med detta kan man förstå att alla individer kan ha olika förståelser till olika ting och händelser, och att två individer därför kan se på en och samma situation på två helt olika sätt (Augustsson 2005). Teorin förutsätter att individers handlingar och beteenden studeras i sin egen kontext och ur den agerandes perspektiv. Görs inte detta riskerar man att förlora meningen med individens handling eller beteende (Angelöw & Jonsson 2000).

Andra författare väljer att kalla symbolisk interaktionism för ett teoretiskt perspektiv eller synsätt istället för teori. Detta perspektiv kan användas som ett redskap när den sociala verkligheten ska analyseras och förstås, när grupper av människor och mänskligt beteende ska studeras (Trost & Levin 1996). Trost och Levin (1996) menar att symbolisk interaktionism kan användas för att *förstå* händelseförlopp, inte förklara händelseförlopp som teorier bör göra. Vidare anser författarna att symbolisk interaktionism vilar på fem hörnstenar vilka utgör grunden för det perspektiv som symbolisk interaktionism vilar på. Dessa är: ”definition av situationen, att all interaktion är social, att vi interagerar med hjälp av symboler, att människan är aktiv och att vi handlar, beter oss och befinner oss i nuet” (Trost & Levin 1996: 11). Den första hörnstenen, som handlar om hur en situation definieras och som författarna lägger stor vikt vid i boken, handlar om att människans beteende styrs av hur denne definierar en situation. En situation kan också omdefinieras för en människa vilket ger människan en annan förståelseram så att denne därmed kan agera annorlunda i situationen. Konsekvensen av detta blir att allt vi upplever är subjektivt och att inget kan vara objektivt. Parallellt med detta menar Trost och Levin att: ”All vår sociala och fysiska verklighet är subjektiv och den upplevs som objektiv genom att vi som sociala varelser har lärt oss gemensamma namn på företeelser och är (förhållandevis) överens om deras vikt och betydelse” (Trost & Levin 1996:14).

4.4 Diskurs

Diskursanalys har sin utgångspunkt i att världen alltid tolkas genom kulturella och sociala filter. Diskurser kan ses som nära besläktat med sociala konstruktioner av fenomen där individer är både skapade och samtidigt medskapare av en förståelse av den värld de lever i. Den gemensamma förståelsen, om den sociala världen, är samtidigt bara existerande i en bestämd kulturell kontext (Börjesson 2003). Genom talet, skriften och genom individers tolkningar av fenomen eller begrepp skapas dem och får betydelse. På så sätt får olika begrepp sin mening genom skapandet och återskapandet av dem (Helkama m.fl. 2000). Börjesson (2003) skriver om hur språkliga kategorier fungerar som styrande för våra tankar. För att det ska vara möjligt att prata om vissa kategorier eller fenomen så måste dessa vara på förhand benämnda genom språket. Ofta skapas benämningarna inom olika diskurser och får genom dessa sin mening (Börjesson 2003). Enligt Giddens (2003) är diskursen en referensram för tänkandet där den aktuella diskursen kring, till exempel kriminalitet i ett visst samhälle, anger hur människor i det samhället talar om och tänker kring kriminalitet. Diskursen anger också vad som anses vara kriminellt, vilket kan variera beroende på vilket samhälle som studeras.

Eftersom diskurser är något som skapas genom människors sociala samspel har ord, fenomen eller begrepp olika betydelser beroende av den sociala kontext som de uttrycks i. Diskurser är därför något föränderligt och något som kan förvandlas och omskapas beroende på den sociala och kulturella kontext som råder (Helkama m.fl. 2000). Samtidigt som samspelet är avgörande för att forma diskurserna så verkar diskurser styrande på människors sätt att tänka. Börjesson (2003) beskriver diskurser som en typ av reglerad samtalsordning där innehåll och struktur styrs av vissa kulturella och historiska regler. Vidare skriver han att diskurser är talordningar som bestämmer vad som är socialt och kulturellt accepterat att säga i vissa sammanhang och vad som anses som "sant" och "trovärdigt". På samma sätt sätter diskursen gränser för vad som inte är möjligt att säga i vissa sammanhang (Börjesson 2003).

5. Metod

5.1 Metodval

Vi har valt att använda oss utav en kvalitativ forskningsmetod. Kvale (1997) menar att en kvalitativ forskningsmetod kan ge motsägelsefull information om en och samma situation och att kritiker då kan avfärda metoden i och med dess avsaknad av objektivitet, eftersom resultatet är beroende av de intervjuade personernas subjektiva uppfattning. Kvale (1997) ser däremot subjektiviteten som styrkan i intervjumaterialet då den fångar en mångsidig och kontroversiell bild av världen.

Larsson (2005a) menar att den kvalitativa metoden beskriver det valda studieområdet, individer eller fenomen utifrån ett helhetsperspektiv. Även om den kvalitativa forskaren gör avgränsningar i sitt studieområde så söker analysen förklara hur olika delar hänger samman i en större helhet. Larsson (2005a) skriver vidare att den kvalitativa ansatsen av undersökaren försöker, genom empatisk inlevelse, förstå den studerades subjektiva upplevelser som denne uttrycker genom bland annat ord, beskrivningar, tolkningar och kunskaper. Genom användandet av den kvalitativa metoden kommer vi att ha möjlighet att studera vårt problemområde utifrån vissa valda perspektiv. Sällan studerar en forskare alla de aspekter som finns inom ett problemområde, utan istället väljs teman ut som sedan kan kopplas samman till ett helhetssammanhang (Larsson 2005a). Tanken med kvalitativ metod är inte att göra om ett fenomen eller en situation till mätbara variabler (Larsson 2005a). Vi är till exempel inte intresserade av hur många hållningar som görs eller hur många behandlingsassistenter som använt hållningar i sitt dagliga arbete.

5.2 Tillvägagångssätt

Vi kontaktade enhetschefen på en institution som tar emot barn i åldrarna 0-12 år, SoL- eller LVU-placerade, och tillfrågade denne om vi kunde intervjuva några av deras behandlingsassistenter. Vi skrev ett brev som vi sedan skickade till institutionen (Se bilaga 1). Efter några dagar kontaktade vi en av behandlingsassistenterna och bokade de tre kommande intervjuerna.

5.2.1 Informanter

Till en början hade vi funderingar på att endast intervjuva tre behandlingsassistenter från en institution. Efter de första två intervjuerna kände vi att vi skulle behöva flera intervjuer för att få tillgång till så pass mycket material som uppsatsens syfte ändå kräver. Dessutom insåg vi att bara tre informanter skulle göra det svårare att garantera informanternas anonymitet i uppsatsen. Vi beslutade oss därför att intervjuva ytterligare tre behandlingsassistenter från en annan institution och tog därför en ny kontakt med ytterligare en institution. Totalt intervjuade vi sex behandlingsassistenter som arbetat på två institutioner för barn som är mellan 0-12 år. Vi har

intervjuat både manliga och kvinnliga behandlingsassistenter som har olika utbildnings- och yrkesbakgrund. Vi kommer inte att delge vilka uttalanden som kommer från vilken informant, detta tror vi skulle kunna äventyra informanternas anonymitet.

5.2.2 Intervjuer

Vi bestämde oss för några teman som vi ville att intervjuerna skulle kretsa kring och vi valde teman som vi tyckte ringade in fenomenet. Vi ville få en heltäckande bild av hur en hållningssituation kan se ut och vi ville veta hur behandlingsassistenter skulle beskriva sina upplevelser kring detta. Vi funderade ut några frågor som berörde de teman vi ville undersöka närmre och skrev ned cirka sju frågor i en intervjuguide (Se bilaga 2). Andersen (1998) skriver att vid en delvis strukturerad intervju har undersökaren en viss förkunskap om de fenomen som studeras. Trots detta erbjuder intervjuformen en öppenhet för nya perspektiv och information för informanten. Vi tror att denna intervjuform ger öppenhet för behandlingsassistenternas egna tolkningar av frågorna och det ges utrymme för berättelser av deras upplevelser. Specifika, precisa följdfrågor ställde vi för att bättre förstå svaren och minska ned vårt eget tolkningsutrymme och eventuella missförstånd. Vi hade från början en tanke med ordningen på frågorna. Vi ville till exempel att de mer personliga frågorna skulle komma sist för att vi alla skulle ha möjlighet att lära känna varandra lite innan dessa frågor kom upp. Men vi insåg under intervjuernas gång att ordningen på frågorna ganska omgående ändrades beroende på hur informanten svarade på frågorna. Den ena frågan kunde ofta leda in informanten på det område som en annan fråga berörde. Detta tror vi inte hade någon större betydelse för hur frågorna besvarades.

För oss var det självklart att de intervjuade fick bestämma var intervjuerna skulle äga rum. Vi tror att det var främst av praktiska skäl de valde att vi skulle komma till deras arbetsplats där de kunde avsätta tid för våra intervjuer. Det kan också vara så att detta är en fördel i intervjusituationen då reflekterandet kring sitt arbete förhoppningsvis är förekommande i denna miljö. Samtidigt skulle man kunna tänka sig att arbetsplatsen som miljö kan verka hämmande för berättelser kring egna personliga upplevelser då det är ett ställe där behandlingsassistenterna kanske är vana att utöva sin professionalism och inte vara privata i allt för stor utsträckning. Man skulle också kunna tänka sig att arbetsplatsen är bra av den exakt motsatta anledningen, att det är en miljö där informanterna är trygga i att delge sina personliga upplevelser i olika diskussioner kring hållningar.

Vi bestämde oss för att vi båda skulle vara med på samtliga intervjuer med behandlingsassistenter. Vi ser fördelen med att vara två som lyssnar på berättelserna och som kan ställa följdfrågor vid intervjusituationen. Samtidigt så ger vårt deltagande i samma situation i efterhand, vid analysen och bearbetningen av materialet, att vi båda kan placera det som sagts av behandlingsassistenterna i ett sammanhang. När vi är två som lyssnar och ställer frågor under

intervjun så tror vi att vi på ett bättre sätt kan få fram en bredare information av behandlingsassistenterna.

Vi beslutade oss för att göra intervjuerna i ett tidigt skede av uppsatsprocessen. Detta för att vi ville vara öppna för informanternas svar och för att dessa till stor del skulle få styra intervjuerna. Vi hoppas i och med det att vår förförståelse och förkunskap inte är så stor och att vi då kan, på ett mer öppet sätt, ta del av informanternas berättelser. Vi var beredda att följa informanternas berättelser och inte själva vara för statistiskt bundna till våra frågor även om vi på förhand utvecklat en intervjuguide som stöd i samtalen. Vi använde oss av ljudinspelare vid intervjusituationen, dels för att i efterhand kunna återge intervjun ordagrant och dels för att kunna koncentrera oss helt på intervjuerna och inte störas av att behöva anteckna under tiden.

Eftersom vi under processens gång bestämde oss för att utöka antalet informanter och även besöka en annan behandlingsinstitution så blev de sista tre intervjuerna förlagda senare i processen än vad vi från början tänkt. Detta var något som vi under tidens gång insåg var nödvändigt för vår uppsats.

5.3 Analys

Som vetenskapsfilosofisk utgångspunkt i uppsatsen kommer vi att ha ett fenomenologiskt perspektiv. Detta innebär att vi kommer att titta närmare på hur behandlingsassistenterna ser på vårt problemområde och vilka perspektiv de har på området. Vi kommer att studera vad som sägs under intervjuerna och hur det sägs, för att på så sätt försöka göra det osynliga lite mer synligt. Kvale (1997) menar att fenomenologin har som syfte att beskriva ett fenomen eller en upplevelse utan att ta hänsyn till vad som orsakat den. För oss innebär detta att vi kommer att ta oss an vårt problemområde med utgångspunkten att det är så här dessa behandlingsassistenter upplever det. Tanken med uppsatsen är inte att finna alternativa lösningar till hållningar utan helt enkelt beskriva hur det används och hur behandlingsassistenterna som vi intervjuat tänker om detta. Larsson (2005a) menar att i det fenomenologiska perspektivet har undersökarens egna förkunskaper och inblandning liten roll i analysen. Vi som författare till uppsatsen har en del egna tankar och förkunskaper i ämnet, men vi kommer således inte att använda oss utav dessa i analysdelen.

Transkriberingen av intervjuerna kan ses som ett första skede i analysen menar Kvale (1997) och vi valde att skriva ut intervjuerna i sin helhet. Vi läste därefter hela intervjumaterialet och valde sedan ut några analysteman från texten. Andersen (1998) skriver att man genom en genomläsning av det insamlade materialet får ett helhetsintryck av det studerade. Vidare skriver han att man ur materialet väljer ut teman som illustrerar huvuduppfattning (Andersen 1998). Våra valda analysteman grundade sig i frågorna i intervjuguiden och vår frågeställning. Vi färglade alla uttalanden som rörde respektive analystema i olika färger. Under varje analystema gjorde vi ytterligare kategoriseringar för att på så sätt kunna strukturera vår analys. Exempelvis

var ett analysystema ”talet om hållningar” med underkategorier som till exempel ”syftet med hållning” och ”vad är bra och dåliga hållningar”. Underkategorierna skapades för att kunna gruppera olika informanternas uttalande som berörde det aktuella analysystemat. Dessa kategoriserade textstycken kallar Andersen (1998) för meningsenheter. Dessa stycken och texter kan ge en egen mening, men även i relationen till varandra. För att använda denna analysmetod behöver vi koppla samman flera stycken och sedan föra in dem under en och samma kategori (Andersen 1998). I analysen av vårt material använder vi oss utav denna metod.

Detta tillvägagångssätt gör att vi i analysen framförallt har haft en induktiv strategi. Larsson (2005b) beskriver att den induktiva strategin är ett sätt att fånga informantens berättelse. Han menar vidare att det induktiva tillvägagångssättet utgår från det insamlade materialet till skillnad från den deduktiva strategin som utgår från teori (Larsson 2005b).

En persons berättelse kan ge en fördjupad kunskap om dennes upplevelser. Sjöblom (2002) skriver om den narrativa ansatsens fördel då berättelsen genom analysen får möjlighet att framstå i den komplexitet och mångtydighet som den företräder. Vidare menar hon att en analys av detta slag ger större utrymme för läsaren att själv tolka materialet. Detta till skillnad från om en författare som på förhand bestämt vilka avsnitt av berättelsen som tas ut, som då riskerar att ryckas från sitt sammanhang (Sjöblom 2002). Vi kunde inte enbart ta ut kortare uttalanden från intervjuerna då den aktuella kontexten för uttalandet hade gått förlorat. Hade vi tagit ut korta citat hade meningarna kunnat få helt andra betydelser i vår analys än vad vi upplevde att de hade i intervjusituationen. Vi har därför valt att återge längre stycken ur intervjuerna.

5.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Elofsson (2005) skriver att validitet har att göra med att forskaren lyckas mäta det som denne avser att mäta. Inom den kvalitativa forskningen ställer detta krav på forskaren då denne både är ett mätinstrument, som intervjuare och den som tolkar meningen av materialet i analysen. I intervjusituationen ställer detta krav på oss som intervjuare, att vi ställer frågor som verkligen fångar in vårt problemområde och att det ges utrymme för intervjupersonen att vara precis och detaljrik i sin beskrivning av det studerade fenomenet (Larsson 2005a).

Larsson (2005a) menar att forskningsintervjun kan upplevas som komplicerad då kunskapen konstrueras utifrån hur väl samspelet fungerar mellan den intervjuade och den som undersöker. Undersökarens empati för den intervjuade och det som denne berättar blir därför direkt avgörande för hur det sagda sedan ska kunna förstås. Larsson menar även att vi som undersökare dels måste vara pålästa och ha en förförståelse inom området för att kunna få igång ett samtal, men också ha möjlighet att objektivt samla in beskrivningar och vara mottaglig för det som både sägs och inte sägs (Larsson 2005a). Vi upplevde att det fanns goda förutsättningar för oss att intervjua då vi både har förkunskaper kring ämnet, vilket gjorde det lätt för oss att hitta relevanta frågor och följdfrågor. Dessutom visste vi inte tillräckligt om hur institutionerna arbetade eller

hur andra behandlingsassistenter upplevde hållningar vilket gjorde oss nyfikna och lyhörda för vad som skulle sägas.

Reliabiliteten anger att måttet, som en forskare använder, är pålitligt och inte störs av olika faktorer som tid, rum eller intervjuare (Elofsson 2005). Ett försök att öka reliabiliteten och noggrannheten i vår studie skedde vid transkriberingen av vårt intervjumaterial. En av oss skrev ut intervjun i sin helhet och när detta var klart lyssnade den andra igenom intervjun samtidigt som denne kontrolläste den transkriberade texten. Detta gör att intervjumaterialet är noga genomarbetat av två olika personer. Genom att vi noga beskrivit hur vi gått tillväga i genomförandet av analysen kan vi se att analysen härleder från den empirin vi kommit över genom intervjuerna. Det är också ett sätt att öka intersubjektiviteten. Gilje och Grimen (2003) beskriver begreppet intersubjektivitet som att vetenskapliga experiment eller observationer ska vara sådana att alla människor i princip skall kunna utföra samma forskningsundersökning och komma fram till samma resultat. Genom en noggrann redovisning av vårt tillvägagångssätt närmar vi oss detta. Kvale skriver om något han kallar snedvriden subjektivitet. Detta inträffar när en forskare endast tar fasta på saker i berättelsen som bekräftar forskarens egen hypotes, tolkar selektivt och utesluter andra intressanta perspektiv (Kvale 1997). För att undvika detta måste vi som undersökare använda oss utav olika tolkningssammanhang för att på så sätt skapa en perspektivistisk subjektivitet. Dessa tolkningssammanhang måste dessutom klargöras för läsaren för att ge, vad Kvale kallar, en valideringskontext. När vi tolkar de olika berättelserna kommer vi därför vara så tydliga som möjligt när vi tolkar utifrån de tre tolkningssammanhangen som finns: självförståelse, kritiskt sunt förnuft och teoretisk förståelse (Kvale 1997).

Vi har i uppsatsen intervjuat sex stycken behandlingsassistenter på två institutioner, utifrån dessa intervjuer bygger vi vår analys. Vi uttalar oss, i uppsatsen, endast om de informanter vi varit i kontakt med och vi gör inte anspråk på att materialet skulle vara representativt för behandlingsinstitutioner och behandlingsassistenter generellt.

5.5 Etik inom forskning

I rapporten *Vad är god forskningssed- Synpunkter, riktlinjer och exempel* (Gustafsson m.fl 2004) har de tre författarna i samråd med Vetenskapsrådets etikkommitté skrivit, vad de önskar kalla, ett debattinlägg i den ständigt pågående diskussionen om etiska riktlinjer inom forskning. I rapportens förord skriver författarna:

Etik handlar inte om lagar och regler. Även om vissa frågor som rör etik måste regleras formellt, handlar etik i första hand om att bygga upp och stimulera, och hålla vid liv, en medvetenhet och en diskussion om hur man bör handla. De etiska aspekterna är särskilt viktiga i forskningen, med hänsyn till den långsiktiga betydelsen av forskning och den ställning i samhället som forskningen har (Gustafsson m.fl 2004:3).

Författarna summerar kortfattat de viktigaste rekommendationerna vad gäller god forskningssed i några generella regler:

- *Du skall tala sanning om din forskning*
- *Du skall öppet redovisa metoder och resultat*
- *Du skall öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar*
- *Du skall medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier*
- *Du skall inte stjäla forskningsresultat från andra (tex från yngre medarbetare)*
- *Du skall hålla god ordning i din forskning (bla genom dokumentation och arkivering)*
- *Du skall inte bedriva din forskning på sådant sätt att andra människor kommer till skada (tex försökspersoner)*
- *Du skall vara rättvis i din bedömning av andras forskning (Gustafsson m.fl. 2004:8)*

Utifrån ovanstående rekommendationer önskar vi genomgående i vår uppsats vara öppna i vår redogörelse för hur vi gått tillväga och hur vi samlat in vårt material. Vi har hela tiden medvetet arbetat för att uppsatsen ska skildra hela processen i hur uppsatsen kommit till och vilka överväganden vi gjort under uppsatsens gång.

5.5.1 Etiska överväganden i uppsatsen

Under de första intervjuerna märkte vi ganska snart att det inte var så lätt att prata på som vi hade trott. Även om vi hade en intervjuguide som stöd dök hela tiden detaljerade följdfrågor upp i våra huvuden. Vi blev väldigt medvetna om att vissa frågor och funderingar som vi tänkte ställa riskerade att bli för värdeladdade eller att frågan bara skulle gå att besvara på ett sätt. Vi tror också att vi var lite för fega för att ställa vissa frågor då vi inte ville riskera att informanten skulle bli obekvämd och inte vilja svara. Vi upplevde, trots att våra informanter bjöd på sig själva, att vårt uppsatsämne ibland kan upplevas som känsligt och trots att vi garanterar anonymitet i uppsatsen så inser vi svårigheten med detta då de själva kan lista ut vem som sagt vad. Huruvida det valda ämnet är känsligt eller ej kan vara en tolkningsfråga och vi är medvetna om att det är vi själva som tror att det kan vara känsligt och att det inte nödvändigtvis behöver gälla informanterna. Vår försiktighet blev tydligt när vi vid ett tillfälle ville fråga en informant om ämnet kunde vara känsligt på arbetsplatsen. Frågan blev aldrig ställd, just för att vi upplevde det även som känsligt att fråga detta. Troligtvis är det också så att vi gick in med föreställningen om att det skulle kunna vara ett känsligt ämne, men kanske också för att det ibland var de vibbar informanterna sände ut. Vi tror att eftersom vi inte riktigt kunnat vara tydliga med hur vi som studenter tänker och förhåller oss till hållningar, kan det eventuellt upplevas som svårt för informanterna att veta var de har oss.

Genom det utskickade brevet informerades informanterna om att deras medverkan i uppsatsen var frivillig och att de när som helst kunde ta tillbaka sitt medgivande. Detta var också något vi tog upp vid intervjutillfällena. Vi informerade också om att intervjumaterialet endast kommer att användas till uppsatsen och inte lämnas ut till någon annan än författarna.

För oss är det viktigt att informanterna känner sig trygga i utlämnandet av information vid intervjuerna. Då vi är intresserade av att ta del av behandlingsassistenternas upplevelser och

tankar kring hållning som arbetsmetod ser vi ingen anledning att det bör framgå i uppsatsen vilken arbetsplats behandlingsassistenterna arbetar på. Detta är också en förutsättning för de intervjuades konfidentialitet. Vi beslöt oss därför för att detta inte ska tas med i uppsatsen. Vi valde dessutom att intervjua behandlingsassistenter från två institutioner istället för en, vilket vi också bedömer är av stor betydelse för anonymiteten.

6. Resultat och analys

Uppsatsens syfte är att få kunskap och förståelse av behandlingsassistenternas upplevelser, erfarenheter och uppfattningar kring hållningar av barn som är placerade på institution.

Våra frågeställningar är:

- Hur förklarar och förstår behandlingsassistenterna fenomenet hållningar?
- Hur tänker behandlingsassistenterna om barnets känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Hur beskriver behandlingsassistenterna sina egna känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Vilken betydelse har övriga professionella för behandlingsassistenterna i arbetet med hållningar?

6.1 Talet om hållningar

Definition av hållningar – olika diskurser

Vi upplevde att alla behandlingsassistenter kunde uttrycka vad de menade att en hållning är. Däremot fanns en viss eftertanke i hur de valde att uttrycka sig. De olika sätten att uttrycka sig på, kan förstås som om det råder olika diskurser som behandlingsassistenterna förhåller sig till. Behandlingsassistenterna uttryckte att hållningar är ett sätt att stoppa barnet från att skada sig själv och andra när man upplever att inget annat hjälper.

”Hållning är ju fasthållande av barn när de riskerar att skada andra eller skada sig själv... Så att det är ju ens egna bedömning kring när man anser att nu.. antingen att de är mitt i action ska skada någon annan eller att de skadar sig själv då, och vi anser att vi måste hålla fast dem för att det inte ska bli större skada. Så det handlar inte om att de förstör sitt rum eller att de skriker eller liksom.. det är ju akuta situationer...”

”Det är väl när barn är så pass, barn eller ungdomar, är så pass utagerande så att dem måste stoppas från att göra sig själv illa eller andra illa eller inredningen... men främst sig själv eller andra...”

”Ja, en hållning, ja det är ju som sagt var... det är en våldsam situation eller när barnet är oerhört våldsamt och okontrollerat och det går liksom inte att lugna ned det på något annat sätt... så.... Ja det blir ju att man, man får ju ta tag i barnet och så beroende på var man är, eller ja... oftast så handlar det ju om att, det finns ju inte så många alternativ.”

Payne (2002) menar att man genom det socialkonstruktionistiska perspektivet kan se att grupper av socialarbetare tillsammans konstruerar synsätt som passar de specifika behov som de klientgrupper som dessa arbetar med har. Ovanstående citat är exempel på en gemensam konstruktion kring hållningar som vi tycker oss sett hos de informanter vi träffat. Ord som beskriver barnen i dessa stycken är att de är utåtagerande, okontrollerade och våldsamma. Här finns således en tanke hos behandlingsassistenterna om vilka beteenden som är okey och inte okey hos barnen, och vad som kan föranleda en hållning. Uppfattningar om vilka beteenden som är acceptabla och inte är det, kan mycket troligt skilja sig från behandlingsassistent till behandlingsassistent, och också mellan de två institutionerna. Vi tyckte oss se att det fanns en skillnad mellan institutionerna då barnen på den ena institutionen tilläts ha sönder inredningen i sitt rum medan detta på den andra institutionen skulle ha föranlett en hållning. Informanterna beskriver att tidpunkten för när man går in och sätter stopp och gör en hållning kan variera.

”Men man får pröva sig fram och det är kanske...”ja, vi var kanske lite tidiga idag, det blir mycket med hållningar nu” kan vi säga...”gör vi det lite för lätt för oss eller behövs det varje dag?” och då kan man ju resonera. Men det är för att man inte är ensam som man kan bestämma allt sådant, vi är tillsammans, alla måste veta och då blir vi lite trygga.”

Informantens uttalande kan tolkas som att behandlingsassistenterna tillsammans konstruerar en gemensam gräns för när situationen är ohållbar. Den gemensamma konstruktionen kan ses om ett gemensamt skapande av en diskurs. Den kollektiva överenskommelsen sätter ramar för när en hållning är nödvändig.

”Man måste prata om det. Vi förhåller oss inte alls allihop på samma sätt. Och vi har ju olika begreppsbildning allihop, så vi lär oss ju saker på olika sätt. Men vi är ju inte dummare människor, det tycker jag är väldigt viktigt på en institution, att man är noggrann med att alla tar till sig på det man bestämmer om att man ska ha så lite hållningar som möjligt. Och det är bara när dem ser ut så här, det kan alla lära sig.”

Detta kan förstås som att informantens uttalande är ett skapande av den gemensamma diskursen. Personliga olikheter i bakgrund och begreppsbildningar får stå till sidan för den kollektiva kontexten där man gemensamt har diskuterat fram vad som ska gälla. Även om personliga uppfattningar kan skilja sig från varandra så blir tanken om vad som föranleder en hållning gemensamt, att barnet agerar på ett sådant sätt som personalen finner oacceptabelt. Behandlingsassistenterna lyckas därmed inte hantera situationen på annat sätt än att hålla barnet. Hållningen kan förstås som en gränssättning och ett sätt att sätta stopp för det utåtagerande barnet.

En annan informant uttrycker sig lite annorlunda när denne sätter hållningen i ett annat ljus. Här ses hållningen mer utifrån ett psykologiskt perspektiv.

”Då tänker jag att en hållning är ...det som man gör med ett spädbarn. När en förälder håller det när den säger ”vänta lite nu, om en liten stund kommer mamma” och baby'n skriker och

skriker. Riktigt små spädbarn de skriker ju hela tiden och mamma eller pappan, den som är närmast, försöker ju småprata med dem. Men det går ju inte så mycket för dem måste ju ge dem mat ögonblickligen och först då så tystnar dem. När dem blir lite större börjar dem ju lyssna efter mamman röst och den har en lugnande inverkan. Så då är mamman ett gott objekt, som man säger inom psykologin, som då hjälper barnet och gör så att den blir till och säger ”du kan själv, du kan hålla dig lite grann, snart kommer mamma”. Och så börjar barnet att kunna hålla sig lite mer och mer. Om man inte fått något sådant gott objekt i sig, som hjälper en att hålla sig, att vänta, att tala om för en varför man blir så arg eller varför man är arg på sig själv eller på omgivningen. Utan kanske skriker eller avvisar ett barn som håller på så. Då kan man inte hålla sig. Och när man är 8, 10, 12, 15 år så är det ju svårt för omgivningen att hålla och då är det det man har att tillämpa.”

Vi tolkar det som att denne informanten talar utifrån en annan diskurs, det som vi skulle vilja benämna som psykologins diskurs. Övriga behandlingsassistenter talar mer utifrån en diskurs där syftet med hållningar är att gränssätta och att stoppa. Informanten i ovanstående text talar dels om den tidiga barndomen som lett till att barnet inte kan hålla sig själv och dels hur detta påverkar hur behandlingsassistenten interagerar med barnets utspel idag. Vi tolkar det som att det finns en tanke hos behandlingsassistenten att ge det större barnet det barnet inte fick som spädbarn. Vi kan tänka oss att det på informantens arbetsplats finns en öppenhet i att befinna sig i flera diskurser samtidigt. Just detta uttalande tolkar vi som en diskurs, medan informanten vid andra tillfällen i intervjun rör sig i andra diskurser. Detta skulle kunna innebära att informanten därför kan se hållningar utifrån flera olika perspektiv.

Syftet med hållningar

I intervjuerna framkommer olika perspektiv i informanternas beskrivningar av vad syftet till en hållning är. Gemensamt är ändå att behandlingsassistenterna uttrycker att de upplever att det är något man som behandlingsassistent måste ta till i vissa lägen. I intervjuerna framkom att behandlingsassistenterna tampas med olika perspektiv. Flera informanter har uttryckt en röst som är professionell, barnet inom sig eller kanske en samhällets röst. Det finns en reflexivitet och en inre dialog som kommer upp i samtalet.

”Så man hanterar det ungefär som en ilsken unge vid ett bord, det är bara det att vi har sådana väldiga tabun kring det där att hålla, att det ser så våldsamt ut. Ingen människa är van att se det. Det är sällan vi ser 12-åringar eller 10-åringar bär sig åt så mer, så vi är inte vana vid det. Men spädbarn ser vi ju mammor och pappor hålla, dem får ju plats i hela kroppen men dem sprattlar ju allt vad dem orkar. Dem kastar sig om de inte vill äta eller är som en sprättbåge. Dem kan man ju lätt sätta i knät. Föräldrarna formar dem ju till och med. Så att dem inte...så att de håller ihop sig och blir formade som vi andra.”

Vi tolkar det som att informanten reflekterar utifrån en allmän uppfattning när denne beskriver de tabun som finns kring att fysiskt hålla barn. Informanten gör en liknelse till hur föräldrar håller sina små barn utan att människor reagerar märkbart över detta. Detta kan tolkas som att

behandlingsassistenten reflekterar över sitt sätt att använda hållningar i arbetet på ett sätt som motiverar och avdramatiserar användandet.

De flesta informanterna talar om vad hållningar ska leda till i stunden, där syftet är att stoppa och gränssätta. Två informanter utvecklar tankegångarna med att applicera ett framtidsperspektiv och talar om vad de önskar att hållningar i förlängningen ska leda till.

”Hållande är en förlängning, att de kan hålla sig själva. Målet med uppfostran är att barnet ska kunna hålla sig självt.”

”Ja, men så kan de ju minska dem där fysiska hållningarna och så kan dem märka att nu räcker det med och gå in på rummet en stund, så håller väggarna, ”så kommer du ut när du vill prata eller när du ska sluta att välta stolar, var arg färdig där inne”...då håller väggarna, då är man ju mer som normala barn. Då slår man ju inte. Men det är ju viktigt att stävja det här, för att jag inte...jag tänker så här att när man ...det är ju svårare att lära sig att inte slå människor eller göra sönder saker när man är 18 eller 25 eller 35 eller 45 /.../. Om man har minskat det här samtidigt som barnet kanske har fått ett gott objekt i sig, helst genom mamma eller pappa...att vi kan jobba med dem på något vis, att vi får ihop någonting som...att man kan se sin mammas kamp eller för att få komma tillbaka eller se att ens mamma är god på nåt sätt. Och när de använder oss som sin mamma, när man känner att man är lite mamma, så jobbar man på det goda viset, även om man är svart så jobbar man sig alltid vit. Man jobbar ju alltid med det för att människor ska kunna vara vita i varandras ögon och inte känna hot.”

När dessa informanter beskriver hållningarnas tänkbara effekt framkommer även ett annat syfte än att endast stoppa barnet i stunden. Det beskrivs som en pedagogisk idé att lära barnet att kunna utveckla förmågan att hålla sig själv. Det kan tolkas som att hållningarna därmed får ytterligare en dimension och en symbolisk mening för informanten (Helkama m.fl. 2000). Den symboliska meningen kan förstås som att dessa informanter därmed har ett syfte med hållningarna som är så mycket större än det fysikiska hållandet. Meningen med hållningen blir att göra barnet gott i ett längre perspektiv.

Ordens betydelse i talet om hållningar

Enligt Giddens (2003) är normer något som föreskriver hur individers uppträdande och beteende ska se ut vid olika situationer. Han menar att alla grupper av individer följer vissa uppgjorda normer, som verkar på individerna genom olika sorters sanktioner för dem som inte följer reglerna (Giddens 2003). Normer är då något som även behandlingsassistenterna måste förhålla sig till. De normer som finns kan påverka val av ord och språkliga formuleringar. Hur informanterna valde att uttrycka sig om hållningssituationerna kan också förstås som ett resultat av vilka diskurser informanterna rör sig i. Vi tyckte oss finna att det fanns en försiktighet i hur informanterna valde att formulera sig kring hållningssituationen.

”Jag tycker ändå att hålla fast ett barn är ju en rätt grov, alltså eller grov ska jag inte säga men en rätt stark handling... av vuxna liksom som i allra värsta fall skull kunna bli en maktsits liksom. Just den här jättefina gränsen och just när man inte riktigt vet vad barnet tycker och tänker om det gör att jag inte tycker man ska... man ska använda det när det verkligen är akut så...”

Ovanstående informants tal, upplever vi, speglar något av den osäkerhet som en behandlingsassistent kan känna när denne väljer hur denne ska uttrycka sig om en hållning. Det kan finnas en rädsla i att vara delaktig i något som kan upplevas som ett övergrepp vid en hållning vilket gör att talet blir viktigt eftersom talet återspeglar vad som skett. Här kan vi se att informanten väljer bort ordet ”grov” och ersätter det med ordet ”stark” när denne ska beskriva hållningssituationen. Detta kan förstås utifrån diskursteori där diskursen bestämmer på förhand bestämda talordningar och vad som går att säga och inte säga (Börjesson 2003). Informantens val i användande av ord kan vara ett synliggörande av en rådande diskurs som lägger ramarna för vad som är talbart och på vilket sätt det talas om hållningar. Samtidigt kan vi se att informanten genom sitt tal konstruerar och definierar vad en hållning är. Informanten väljer då att kalla hållningen för en stark handling istället för en grov handling. I och med det så får hållningen en annan innebörd. Med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv har alla ord likartade meningar för att vi ska kunna kommunicera med varandra. Samtidigt kan aldrig ett ord ha exakt samma mening för två individer i samtal med varandra, vilket gör att vi aldrig riktigt kan veta en individs mening av ett ord (Trost & Levin 1996). Utifrån ett symboliskt interaktionistiskt synsätt kan vi tänka oss att informanten i detta läge är osäker på hur vi skulle tolka meningen med ordet ”grov” varpå informanten väljer ett annat ord. Ett ord som inte är lika fysiskt laddat utan mer känsloladdat i en vedertagen tanke om ordens mening.

Dåliga hållningar – konstruktionen av den professionella rollen

Under intervjusamtalen talades det om dåliga hållningar och vad informanterna tyckte kännetecknar sådana. En informant beskrev utifrån egna erfarenheter, situationer kring hållningar som denne varit delaktig i och som han/hon i efterhand kunde reflektera över.

”En sämre hållning det är väl om det blir flera hållningar på en dag, om barnet bara åker in och ut på rummet hela tiden. Och när det kanske ibland... för det kan tänka att det finns en fara när det är ett barn som det händer mycket runt omkring, när det är mycket stökigt, att det blir det första man tar till istället för det sista som jag tycker att det ska vara egentligen. Rätt som det är kommer man in i en sån där grej att så fort det är någonting så in på rummet. Så det tror jag kan vara farligt, att det används för mycket och för ofta. Och att det inte är genomtänkt, jag tänker allt det här att det ska vara öppen dörr och att det ska vara en till med och...så det inte blir en bestraffning.”

Informantens utsaga kan vara ett uttryck för val av kvalitet mot kvantitet. Informanten tycker att antalet hållningar, i sig, skulle vara ett tecken på att det går fel till. Informanten beskriver det då

som att meningen med hållningarna går förlorad och att behandlingsassistenterna i det läget tar till hållningar för lättvindligt. När informanten utgår från hur det faktiskt kan se ut i praktiken under en viss period på institutionen, så stämmer detta inte alltid överens med hur informanten önskar att det ska gå till i teorin. Ur ett socialkonstruktionistiskt synsätt kan vi tänka oss att behandlingsassistenten omkonstruerar motivet till hållningarna för att hantera situationen i stunden. Detta kan tolkas som att det finns en konflikt mellan diskurs och praxis, då talet om hållningar kan skilja sig från hur det faktiskt kan se ut. Reflekterandet kring mindre framgångsrika hållningar kan ses som ett sätt, för informanten att integrera ett teoretiskt förhållningssätt i praktiken. Payne (2002) skriver om en professionell aktivitet, som genom återkommande reflektioner och anpassning av det sociala arbetets riktlinjer, resulterar i en praxis där tanke och handling samverkar. Informantens uttalande kan då tolkas som en reflektion kring hållningar som skulle kunna bidra till en förändring av användandet.

Betydelsen av att tala om hållningar, dess syfte och vad det skapar hos barnet och behandlingsassistenten, verkar vara av stor betydelse för behandlingsassistenterna. En informant beskriver det som viktigt för att få erfarenheter kring arbetet.

”Men i hela den är processen så tror jag att man som grupp, personalgrupp eller som kollegor emellan, måste man ta sig igenom det som vi pratade om tidigare och man får ju göra sin egen uppfattning om det här, hur farlig man är eller...jag har ju kollegor som säger att ”jag är så rädd att jag ska bryta fingrarna av honom eller att jag ska bli så arg själv och sen så blir jag jätteledsen över vad jag gör”...och man kan ju slitas med en stor ambivalens eller ett litet tvivel och det är ju våra personligheter hur vi gör. Så det är ju en erfarenhet och med mycket prat kollegor emellan och att man tar hjälp i handledningen är klart. Att det här kommer upp så att man får hjälp utifrån och se vad det är man gör och ...vad det egentligen är för någonting. Annars blir man ju rädd, man kan ju bli väldigt rädd av sina egna krafter om man går in och vikarierar eller börjar första gången och är med om sådana här saker kan man ju bli rädd både för krafterna som finns inom andra människor och sen så vad det väcker i en själv. Det är väl få människor som jobbat så mycket...någon gång blir den första man kommer till behandling och då blir man ju uppriven, känslomässigt många gånger.”

Andra informanter beskriver egna motiv och känslor i själva hållningssituationen som en risk för att hållningen ska bli dålig.

”En dålig hållning är ju definitivt när man håller ungar för sin egen skull och inte för att barnet behöver det. Och om man blir arg på barnen, då blir det väldigt dåliga hållningar. Och det kan bli så här att man möter vrede med vrede, då blir det ju en maktkamp istället. Så känner man sig det minsta arg, då är det ju en maktkamp och tänker man att ”nu ska du få” då är det för att kväsa, och då är det inte lika effektivt som att hårda ut...om man orkar...Och man blir farligare eftersom man inte vet hur hårt man tar i barnet.”

”Jag tänker ju att någon skulle gå in och hålla när dem är arga, att det skull kunna gå fel. Att man håller hårdare än man behöver och att man försöker resonera med barnet medan man håller

fast det. Det tycker jag ju klart är ett övergrepp för att då blir det ju helt plötsligt en maktposition där jag sitter på ett barn och sitter kanske då och skäller på det, och den är ju då i ett sådant underläge.”

Enligt informanternas berättelser är det inte självklart att man som behandlingsassistent alltid kan hålla sig lugn i en hållningssituation eller att de inte kan vara oroliga för att själva bli arga. Att informanterna under intervjun talar om sin egen vrede under en hållning kan tolkas som om att vreden kan finnas nära eller att det kan finnas en oro hos informanten för att vreden kan finnas nära. Ovanstående citat skulle kunna spegla en konstruktion av den professionella rollen som behandlingsassistenterna förhåller sig till. Informanternas uttalanden kring vad behandlingsassistenterna borde undvika att göra kan tolkas som att det finns tankar kring hur en behandlingsassistent istället borde agera.

En annan informant talar om vuxenrollen i förhållande till barnen på institutionen.

”Jag tror ofta att jag känner att jag har kontroll. Det är nog lite det det handlar om. Om jag känner att barnet har kontroll över mig då blir jag nervös och det är det jag absolut inte vill hamna i. Det är jag som ska ha kontroll, det är vi vuxna som ska ha kontroll över situationen.”

Informantens berättelse kan tolkas som att det hos han/hon finns en konstruktion om hur denne bör agera som behandlingsassistent. Informanten talar om kontroll och hur denne blir nervös om han/hon inte upplever att kontrollen finns.

Talet kan förstås som att det finns en samhällelig diskurs som visar sig, när informanten talar om att det är vuxna som ska ha kontrollen över barn. Informanten väljer ordet ”vuxna” istället för ”personal”, vilket gör att vi tolkar det som en samhällelig diskurs om relationen mellan vuxna och barn. Det kan därför tolkas som att informanten finner detta som väldigt viktigt när informanten säger: ”att det är vi vuxna som ska ha kontroll”.

6.2 Talet om barnets känslor och upplevelser

Att förstå barnets känslor – ett symboltänkande

En informant beskriver hur denne ser på vad som händer under en hållning och vilka känslor hos barnet som kan föranleda en hållning.

”/.../om man märker att ett barn är väldigt, dom vet inte vad dom ska göra av alla sina känslor, alltså dom är... man märker att det här barnet är egentligen väldigt ledsen och sådär men kan inte egentligen gråta och sådär så kanske man behöver hålla om det barnet bara så att det känner att här är jag liksom. Det är väl egentligen lite grann som det här syftar på holding som är mellan mamma och barn eller /.../ barn och pappa alltså att man håller sitt barn för att... alltså få den och känna av liksom att det här är min gräns liksom, det här är mina ben och armar och... kan lugna ned sig så då. Och det är ju ofta så också att från att vara väldigt ilska, väldigt mycket aggressioner, mycket ilska, oftast så slutar en hållning med att ett barn börjar gråta,

liksom att från den här ilska så kommer gråten sen då, det blir som sekundärt eller vad man ska säga och det är egentligen då som en hållning har gett mest effektivitet om man säger så, när dem har kunnat komma igenom till den fasen, för då har dom verkligen kunnat lugna ned sig ordentligt och... fått ut kanske dom riktiga känslorna egentligen för det är ju mycket ledsamhet som dom går och bär på men som dom egentligen inte kan uttrycka och så blir det i ilska istället. Och... för man märker i dem hållningarna, när man har hållit ett tag och så släpper man för tidigt då märker man att då är barnet, då kan barnet spinna runt en gång till alltså så blir det fortsatt med sparkar och slag och sådana här saker och då har barnet inte lugnat ned sig. Så att det är, som sagt var, det är oftast är det att härda ut litegrann, att hålla tills man känner att man kommer till det här verkligen, dem har lugnat ned sig och kan uttrycka gråt eller... åtminstone om man kanske börjar se att det syns i ögonen.”

Ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv kan informantens berättelse tolkas som att hållningen symboliserar en förlösande process för barnet. Hållningen kan symbolisera ett sätt för barnet att nå sina innersta känslor och på så sätt nå ett lugn. Informanten beskriver hur barnet ibland kan behöva ta sig igenom en fas av ilska för att sen nå ledsamheten och, vad informanten kallar, de riktiga känslorna. Informanten konstruerar därmed en bild av vad som skulle kunna kallas den mest effektiva hållningen, där barnet kan komma till ro efter en hållning. Informantens berättelse kan också förstås som att informanten talar utifrån en psykologisk diskurs.

En hållningssituation kan ses som ett interagerande mellan en behandlingsassistent och ett barn. Ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv kan vi tänka oss att det sker en symbolisk kommunikation dem emellan. ”Symbolisk kommunikation innebär att meningsfyllda gester används medvetet. Väsentligt i kommunikationen är att budskapet uppfattas på samma sätt av avsändare och mottagare” (Helkama m.fl. 2000:61). I det som kan förstås som en symbolisk kommunikation skapas förmågan till rolltagande. Detta innebär en förmåga att för individen kunna tänka sig in i någon annans situation, vilket samtidigt kräver en medvetenhet om den egna personen (Helkama m.fl. 2000). En informant beskriver vad som kan tolkas som en symbolisk kommunikation mellan behandlingsassistenten och barnet.

”Och då när du pratar med kollegan så kan du ju säga liksom att ja, jag undrar om det är så att Kalle här är ledsen för att hans mamma inte kom idag eller något sådant där. Och då har man möjligheten att reflektera så och då kan ju barnet, alltså oftast, barnet lyssnar ju då och säger liksom, ”nej så är det inte!” Men kommer man rätt så oftast så tystnar dem och bara lyssnar på det. Men dem är väldigt, alltså alltid om man säger fel, om du analyserar fel liksom, så kommer dem alltid att säga ”nä! Så är det inte, så är det inte alls.” Så att det känns som att man behöver inte vara rädd för att pröva olika varianter av vad det kan bero på för oftast så, så eller alltid egentligen så rättar om man är helt fel ute då. Så så känns det.”

Vi kan tänka oss att behandlingsassistenten i ovanstående citat dels försöker förstå barnet och dels försöker göra situationen begriplig för både sig själv och barnet. Behandlingsassistentens reflekterande i rummet kan tolkas som att behandlingsassistenterna konstruerar en bild av vad barnet upplever eller går igenom. Informanten beskriver hur barnets tystnad blir en indikation på

att behandlingsassistenterna tolkat barnets känslor och upplevelser rätt. Detta kan tolkas som att informanten låter barnets tystnad vara en symbol för att informanten tolkat barnet rätt (Helkama m.fl. 2000).

Barnets känslor under hållningen – en accepterande diskurs

En informant säger så här på frågan om hur ett barn kan tänkas uppleva hållningarna.

”Jag tror det är jättejobbigt, i början i alla fall. Just att det är många barn som varit slagna innan de kommit hit av vuxna. Så då tror jag det finns en jättestor rädsla att vi ska göra samma sak. Men sen tror jag på nått sätt att det kan vara ett lugn i det också, att de söker dem här yttre ramarna, gränserna och så ibland är det lilla att gå in på det egna rummet och ha det området begränsat och sen det här att någon som verkligen håller, när man inte själv kan hålla sig, är det någon annan yttre fast som gör det tills man lugnar sig. För jag tror att barnen är jätteoroliga själva vad de gör när de blir så arga, det är ju jättehemskt om dem skadar någon annan eller att de är någon vuxen som tar den kontrollen tror jag är skönt. Så jag tror att det kan vara lugnande för dem och även att sen kanske veta vad är det som händer, men det behövs några hållningar innan de vet vad som händer. Så fort de lugnar sig och vi släpper och vi pratar om det och det blir någonting bra utav det. Men dem första gångerna tror jag det kan vara jobbigt, just är de är oroliga för vad som kommer att hända.”

Ovanstående berättelse kan tolkas som att behandlingsassistenten har skapat en konstruktion av vad barnet behöver av de vuxna som finns i dennes närhet. Vi kan tänka oss att informanten rör sig i en diskurs, tillsammans med psykologiska teorier, där barnet symboliserar ett litet barn som behöver vuxna som håller ihop barnet i en värld som barnet inte alltid förstår sig på. Genom ett socialkonstruktionistiskt perspektiv skriver Payne (2002) att den mening individer tillskriver ett skeende eller ett fenomen, på ett direkt sätt kommer att påverka hur dessa individer tar sig an situationen och hanterar denna. Utifrån det socialkonstruktionistiska perspektivet kan det då tolkas som att informantens definition av vad barnet behöver är avgörande för hur informanten bemöter barnet och agerar i situationen.

En annan informant uttrycker vad barnet kan känna i hållningssituationen.

”Det är klart just då tror jag ju att det känns som att, verkligen att man tappar makten, att man kan inte göra någonting, alltså ... det blir ju som en liten maktkamp egentligen alltså dom försöker kanske få makten över oss och så tvärtom då, så det blir ju lite, alltså lite grann blir det ju kanske som, som när hundar bråkar lite grann, att till slut blir det ju en som måste blotta strupen, lite så kanske det blir. Att jag kan ju känna, eller jag kan ju tro att det i alla fall är så att, att dom kan känna lite... underlägsna och att det liksom, samtidigt så tror ju jag att i många fall också när dom väl märker att ok det är dom vuxna som bestämmer så, så kanske det blir skönt på ett sätt också att, att det är lättare att förhålla sig till det. Så det är lite kluvenhet om man säger så, alltså det kan nog vara, kännas både, man får lite klaustrofobi eller lite sådär, känna att det är jobbigt och samtidigt så tror jag att det kan för många barn också vara skönt att känna att ok nu är det någon som orkar hålla i mig och här känner jag att... det här är jag, alla

gränser liksom. Här är händer och fötter och det jag har inuti det finns kvar där fast det är jätte jobbigt eller sådär... känner en slags yttre gräns.”

Behandlingsassistenten säger att barnet kan känna en underlägsenhet samtidigt som barnet kan känna att det är skönt att bli hållen både fysiskt och mentalt. Denna informants beskrivningar av barnets upplevelser kan tolkas som att informanten rör sig i en diskurs som accepterar kluvenheten i hållningar och att denna kluvenhet är en del av vad hållningar är för barnet. Vi kan tänka oss att diskursen tillåter att barnet känner olustkänslor som exempelvis klaustrofobi, då resultatet av hållningen resulterar i något större. Detta ”större” kan vara att ge barnet en känsla av lugn och tillfredsställelse. Informantens uttalande kan förstås som att denne sätter dessa värden över känslor som är av obehag för barnet. Vi kan vidare tolka detta ur ett symboliskt perspektiv där hållningarna skulle kunna symbolisera något som barnet saknar.

Att både behandlingsassistenter och barn kan känna ambivalens inför hållningarna har vi kunnat se tidigare i föregående citat. I nedanstående citat beskriver ytterligare en informant en osäkerhet kring hur barnet kan tänkas uppleva en hållning.

”/.../det är klart det är någon form av kränkning är det ju alltid och hållas liksom/.../samtidigt så vet... det är ju inte alla barn man behöver hålla heller, dem som man håller dem... någonstans så tror, så vet ju dem om att den här ytterligheten finns, det är ju ingen hemlighet liksom... och dem vet ju det /.../ det är klart det blir någon form utav kränkning, måste det ju vara liksom. Det är ju svårt att sätta sig in i deras situation, eller ja jag kan... det är ju omöjligt att veta exakt hur dem tänker och upplever det så men, det är väl ingen som vill bli hållen men... ja...”

Ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv kan vi tänka oss att ett fasthållande har vissa känslomässiga meningar (Trost & Levin 1996). Vi vet inte vilken känslomässig mening som informanten har inför fasthållandet men ur ett samhälleligt perspektiv kan vi tänka oss att fasthållningar skulle kunna associeras med till exempel tvång, utsatthet och maktlöshet. Dessa meningar kan vara det som gör att informanten uttrycker handlingen som kränkande för barnet.

”Men oftast så blir det att barnen blir lugna. Jag har inte själv hört barnen pratat om... man kan ju tänka sig att dem skulle kunna: ”era jäkla skitstövlar, ni har suttit på mig” eller att dom själva skulle uttrycka att de varit med om något som är övergreppsaktigt eller... det gör som inte... oftast inte i alla fall, det har hänt någon gång.”

Vi tolkar det som att informanten har en tanke om att barnen skulle kunna uppleva hållningen som ett övergrepp, men att informanten reflekterar över att barnen inte uttrycker detta verbalt. Talet om att barnet skulle kunna uppleva hållningssituationen som ett övergrepp är något som skulle kunna vara ett tecken på att det finns en diskurs som tillåter personalen att reflektera över att barnet kan uppleva hållningssituationen som ett övergrepp. Vi tolkar det som att det i denna diskurs inte finns några tabun kring att benämna situationen som ett eventuellt övergrepp. Här

kan vi återigen tolka det som att det finns en tillåtande diskurs kring talet om hållningar och vilka känslor det kan väcka såväl hos behandlingsassistenter som hos barnen.

Sociala konstruktioner om barnet och de andra barnen

Payne (2002) skriver att det sociala arbetet konstruerar klienter och socialarbetare både genom den organisationen de befinner sig i men också genom den rådande samhällsdiskursen. En informant beskriver hur denne tänker att en del barn förhåller sig till hållningar.

”Jag tror att vissa barn som vi har haft här har ju velat ha hållningar, så där har det ju också blivit fel. Att de får sitt närhetsbehov och de får det tillgodosett att dem har sett till att dom fått en hållning och sen har dom varit nästan: Ah, vad skönt. Så där är det ju också en svaghet, att det blir fel sätt att få fysisk närhet och fysisk kontakt på. Men det är ju också en styrka att dom känner att vi tar hand om din ilska. Du kan skrika hur mycket du vill och dom kämpar bort all adrenalin och liksom, dom blir ju väldigt lugna efteråt och det hade man ju säkert själv blivit, det är ju fruktansvärt fysiskt ansträngande och psykiskt ansträngande men... att dom känner det att här kan jag leva ut hela mitt register/.../”

Ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv kan informantens berättelse tolkas som att denne konstruerar en bild av barnet som sökande efter närhet. Då barnet, av informanten, upplevs ha svårigheter i att uttrycka behovet av närhet leder sökande istället fram till en hållning. Informantens uttalande kan därför tänkas uttrycka en konstruktion av vad hållningar ska tillföra barnet och att närhet inte är något som hållningar främst ska leda till. Samtidigt säger informanten att hållningar ger barnen ett lugn och att vuxna som håller ett barn lyckas skapa en situation där barnets alla känslor tas om hand.

En informant vill belysa hur även de andra barnen, de som befinner sig på avdelningen under en hållning, är viktiga att uppmärksamma i och med att de bevittnar en hållning.

”Men där är faktiskt en sak som kanske inte passar in här men att det är också viktigt att prata med vad de andra barnen...om dem. Om jag och en till går in med ett barn som skriker och gråter och ”aj, släpp mig, sluta!” och dem sitter utanför och hör detta. Att det är viktigt att de är någon med dem också och berättar vad som...för det kan kanske bli ännu mer traumatiskt för dem, för åskådarna, än för just det barnet som är med om hållningen. Att man pratar med dem också om vad som händer och är tydlig och förklarar och varför...och vad som händer inne på rummet.”

Berättelsen kan tolkas som att informanten har en konstruktion kring hur det kan vara för ett barn att se ett annat barn hållas. Genom att berätta för barnet om vad som händer, menar informanten att upplevelsen inte blir lika svår för barnet.

6.3 Talet om behandlingsassistentens egna känslor och upplevelser

Känslor i hållningssituationer

Behandlingsassistenterna som vi intervjuat beskriver hur de själva påverkas av hållningssituationen på ett personligt plan. Det blir tydligt att hållningar är något som berör personalen och som väcker känslor hos dem. Informanterna beskriver olika känslor som kan komma upp och en informant säger:

”Dels rädsla. Ibland för egen del, att barnet ska skada mig på något sätt. Och barnets rädsla. Men också rädsla att man ska skada barnet på något sätt, det är också en... att man håller för hårt eller att man gör fel eller att var det bra detta? Kanske dåligt samvete. Kunde jag gjort på nåt annat sätt och gör jag samma sak som hans mamma gjort mot han alltid? /.../ Men alltså rädsla åt båda håll tror jag är en sådan känsla som dyker upp. Men också lugn när jag känner att jag har koll på situationen så är... känner jag mig jättelugn. Ilska också faktiskt, jättearg kan jag bli. Ett barn som kränker mig, som spottar på mig det är... frustrerande.”

Behandlingsassistenten beskriver att denne i hållningssituationen kan påverkas av barnets provokationer i den grad att hon/han upplever sig kränkt. När informanten berättar om upplevelserna av kränkning från barnet, för det våra tankar till hur informanten uttrycker sin roll gentemot barnet. En behandlingsassistent håller ett barn mot dennes vilja och får spott och slag mot sig, och detta kan således generera mycket starka känslor. Att informanten väljer ordet ”kränkt” kan förstås som informantens konstruktion av händelsen. Enligt informanten finns en sida av hållningarna som inte bara handlar om barnets upplevelser och känslor, utan också en sida som säger något om att informanten själv känner sig utsatt.

Då diskursen anger vad som är möjligt att säga i en viss situation kan informantens berättelse tolkas som att det finns en tillåtande diskurs där det finns plats för behandlingsassistenten att beskriva sina egna personliga känslor rörande hållningarna (Börjesson 2003). Det kan vara så att arbetsplatsen erbjuder ett klimat med hög acceptans för behandlingsassistenternas egna uttryck av personliga upplevelser och känslor.

Ett citat från en annan informant visar på att hållningar kan och kanske har genererat starka aggressionskänslor hos den som håller barnet.

”Svagheter? Jag tänker det här med misshandel, gå för långt och var går gränsen? Vad gör man om man är så där jättejätteförbannad? Jag tänker att det har säkert hänt. Att vuxna har gått för långt.”

Informanten pratar här om att en hållning kan väcka starka känslor och att detta är en svaghet i verktyget. Informanten beskriver också en osäkerhet i att veta vart gränsen mellan misshandel och hållning går. Utifrån ett symboliskt interaktionistiskt synsätt egenskapsförklaras inte mänskligt beteende utan ”människan blir något genom att hon gör, men det hon blivit är inte

heller statiskt utan förändras hela tiden” (Trost & Levin 1996:189). Enligt detta perspektiv så kan alla människor vara potentiella övergripare, men har inte definierat en situation på så sätt att det var möjligt att begå ett övergrepp. Detta kan skapa en oro hos människor då detta synsätt sätter människan i ett annat ljus (Trost & Levin 1996). Informantens citat kan visa på denna oro, då informanten funderar kring vad en människa kan vara kapabel till när denne är väldigt arg.

Hantering av egna känslor – konstruktioner och rekonstruktioner

De känslor som kommer upp är något som behandlingsassistenterna måste förhålla sig till och hantera i yrket. Detta är något många av informanterna menar, har växt fram och utvecklats över tid.

”Ehh.. nä det som jag kanske inte känner lika mycket längre, men i början speciellt mina första hållningar som jag var med i var att jag kände: herregud, har jag begått ett övergrepp mot det här barnet? Har jag kränkt det här barnet och... och då handlade det mycket om mig själv liksom och vad jag hade gjort så... eller mina tankar runtom kring liksom, även om det var så att det var ju faktiskt tvunget i den här situationen, kunde jag inte riktigt tala förnuft med mig själv så, utan jag kände att herregud här sitter jag på ett barn liksom, som skriker och gråter och... en rätt jobbig känsla, liksom. Nu handlar det mer om att jag känner att jag blir påverkad av vad det barnet känner i, i en hållning... om dem är väldigt, väldigt förtvivilade liksom och man märker att dem, att det egentligen handlar om något helt annat. Det är ofta att det kommer fram under hållningen att dem börjar med att skrika... jäkla skitpersonal... eller liksom att dom är jättearga på en och liksom bara sitter och... till att det går över till att dom typ börjar ropa efter sin mamma eller... eller börjar bli förbannade på sin mamma eller på sin pappa eller på något annat då eller... det kommer ju oftast fram under hållningen och just den situationen, speciellt när det är riktig, riktig förtvivilan bakom det... då... då blir man, eller blir jag i alla fall jättepåverkad av det...”

Payne (2002) skriver om personliga konstruktioner som utgår ifrån att individers beteende styrs av olika personliga konstruktioner som säger hur denne ska handla och uppföra sig. Dessa konstruktioner är i sig resultaten av tidigare erfarenheter. Individers beteende uppfattas då som organiserat genom inre konstruktioner som denne har om den yttre världen. På så sätt konstruerar olika individer samma situation på lite olika sätt beroende på individens sociala värld. Att se beteenden och handlingar som ett resultat av inre konstruktioner av den yttre världen kan även förklara starka känslor på ett helhetsinriktat sätt. Individer positionerar olika relationer eller personer som mer eller mindre betydelsefulla i sina liv och genom sociala förväntningar konstrueras, på en personlig nivå, den egna individen i förhållande till dessa relationer eller personer. Om dessa relationer skulle försvinna eller inte uppfylla de sociala förväntningarna måste således en rekonstruktion av den egna personen genomföras (Payne 2002). Informantens uttalande om förändring kan förstås som en rekonstruktion av den egna personen eller kanske yrkesidentiteten. Hållningssituationen väckte till en början starka känslor hos informanten. Med tiden så har dock dessa känslor förändrats och numera beskriver informanten att de känslor som

kommer upp vid en hållning härstammar från de känslor som barnet uttrycker och projicerar på behandlingsassistenten. Informantens förhållningssätt till hållningssituationen verkar ha förändrats och man kan ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv förändringen som en omkonstruktion av den egna personen och yrkesidentiteten.

En informant talar inte så mycket om svårigheterna med hållningar ur ett personligt perspektiv utan snarare om svårigheterna i att jobba med barn som mår dåligt och hur man som behandlingsassistent kan lära sig att hantera detta.

”Det känns ändå rätt lugnt för min del liksom just för att det, det är det här att det är sista utväg och någonstans så vet jag med mig själv att jag gör det här för att det inte finns något alternativ och jag vet ju att jag gör så snällt, eller vad man ska kalla det, som möjligt... så själva hållandet för mig känns inte så laddat, det är mer det här jobbiga att se hur illa barnet mår liksom och att det liksom inte går att hitta en annan lösning, åtminstone inte just nu, det är ju också något man får ha med sig liksom att: jamen, nu är det så här den här gången nu kanske det blir så tio gånger till men förhoppningsvis så kan man hitta andra vägar så småningom. /.../ det är ju också, har ju med yrket att göra, just det här med ångesten, det är väl det jag känner är jobbigt men det börjar man ju också lära sig mer och mer att... uppfatta, eller jag uppfatta är nog inga problem i de här situationerna men och liksom se det och möta det utan att göra det till sitt eget, det är väl det mer jag har jobbat med tror jag, och blivit bättre och bättre på under tiden här att... och på så sätt kanske kunna hålla sig mer närvarande och ett lugn i situationen att man inte tar på sig barnets känslor.”

Informanten säger att hållningar inte är så laddade för denne och att det känns lugnt att hålla ett barn, vilket kan tolkas som att informanten skaffat sig handlingsstrategier i att hantera situationen. Det behandlingsassistenten säger kan tolkas som att det finns mycket ångest i det sociala arbetet och att det är något man som behandlingsassistent måste lära sig att hantera. Informantens berättelse visar på att det finns en vilja att lära sig att hantera situationen och att finna sätt att ta emot barnets känslor. Detta kan förstås som ett uttryck för informantens konstruktion av den professionella rollen. Vi kan tolka det som att informanten tycker det är viktigt att hantera svårigheterna i yrket.

Liksom ovanstående informant talar om hur barnets känslor påverkar behandlingsassistenten, talar en annan informant om hur barnets projektioner påverkar behandlingsassistenten i det dagliga arbetet och i hållningssituationerna.

”Jag tror att det är så att det överförs ändå så otroligt mycket känslor, alltså som behandlare så måste du orka vara också en sådan slasktratt eller papperskorg eller vad man ska beskriva det som. Du måste orka härbärgera så mycket känslor som kommer upp av ilska, av ledsenhet. Så det blir också som att både barnet blir slut av att tömma sig och du ska ta emot dem här känslorna. /.../ Och det kan ju bli väldigt tungt och då kan man känna att man tillslut blir väldigt tyngd av att hela tiden få ta emot, härbärgera alla dom här känslorna. Jag tror att det är det som blir att man kan tillslut blir, tror jag, väldigt tyngd av att sen också gå in på

avdelningen och känna att ”usch, nu snart kommer det igen en massa som sköljer över en”. Så det känns som om man måste vara väldigt stark, alert liksom varje dag då, för att orka med det.”

När informanten talar om att man som behandlingsassistent måste vara stark och alert, kan detta tolkas som att informanten har konstruerat hur denne önskar vara som behandlingsassistent. Informanten beskriver sig som en slasktratt som får symbolisera vad denne är för barnet när barnet mår dåligt och överför starka känslor. Informanten beskriver att det blir tungt att härbärgera barnets känslor och detta kan tolkas som att det ibland inte finns strategier som gör det möjligt för en behandlingsassistent att aldrig ta på sig barnets projektioner. Informantens beskrivningar av svårigheterna kan också tolkas som att hur behandlingsassistenten än konstruerar sin roll som behandlingsassistent så kan det finnas dagar då behandlingsassistenterna är trötta och påverkas av barnets projektioner i större grad. Informantens berättelse kan också tolkas som att det krävs att behandlingsassistenten måste rekonstruerar sin roll ibland när denne går in på avdelningen för att lyckas stålsätta sig mot barnets projektioner.

Vikten av att ha kollegor

Ett annat sätt att hantera barnens projektioner är enligt informanterna att ta hjälp av sina kollegor. När vi frågar en informant om kollegorna pratar mycket med varandra om olika strategier, svarar denne.

”Ja, när det väl kommer upp så gör vi det. Men kanske ännu mer om känslan det väcker tror jag, oftast. I alla fall när det är handledning, jag tänker oftast när det är handledning för det är där vi träffas allihop. Och då är det ju mycket vad det väcker för känslor. För om det väcker den känslan för mig hur det barnet känner, att man försöker utforska lite så. Sen kanske det blir mer kollegor man jobbar efteråt att det blir mer handfasta...”vad gjorde vi?” och ”vad bra det blev när du gjorde så, det får vi tänka på” eller...”hur blir det nästa gång? Det blev inte bra när vi gjorde så där”. Så där blir det kanske mer konkreta saker tror jag.”

Informanten beskriver att det finns flera forum där behandlingsassistenterna tillsammans kan diskutera både känslor som väcks och handfasta strategier som kan vara användbara i arbetet. Informanten beskriver att det på arbetsplatsen finns utformade rutiner som regelbundet erbjuder behandlingsassistenterna tid att reflektera över sitt arbete. Detta kan tolkas som att det finns en rådande diskurs där samtal om känslor och upplevelser är en del av arbetet på institutionen. Behandlingsassistenternas reflekterande kan därmed ses som att det tillför något i arbetet med barnen. Detta kan också göra att samtalen om behandlingsassistenternas egna känslor blir en viktig tillgång i arbetet. Vi tolkar det som att det i och med detta skapas en väldigt accepterande diskurs i hur man talar med sina kollegor.

Som ovanstående informant berättar, är det för behandlingsassistenterna viktigt att ha stunder tillsammans där man kan tala om sitt arbete. En annan informant beskriver hur denne tycker att kommunikationen bör se ut mellan kollegorna under själva hållningssituationen.

”Det är viktigt att den som tar initiativet till hållningen inte blir ifrågasatt av sina kollegor, man ifrågasätter inte när det sker. Här jobbar man ihop, man jobbar med öppen ridå. Man pratar inte om det under hållningen utan efteråt. Avsluta hållningen om det inte blir bra. Ifrågasätt efteråt, fråga: hur tänkte du? Om man inte klarar av projiceringen så projicerar man tillbaka och då förlorar man en vuxen. Är man osäker ska man inte göra det, om man inte vet vad man ska göra. Då får väl barnet rymma eller man får ringa polisen.”

Informantens uttalande kan tolkas som att det under själva hållningen bör finnas ett samarbete kollegor emellan där behandlingsassistenterna är överens om konstruktionen av hur hållningen ska gå till. Att informanten fäster stor vikt vid att kollegor är samstämmiga inför barnen kan också tolkas som att det finns en social konstruktion som anger hur behandlingsassistenterna positionerar sig gentemot barnen och varandra.

Informantens beskrivning av hur en vuxen bör bete sig i denna situation kan ses som informantens sociala konstruktion av vuxenrollen. Om en behandlingsassistent skulle agera ut barnets projiceringar kan informantens uttalande tolkas som att den behandlingsassistenten därmed agerar som mindre vuxen. Informantens berättelse kan därför tolkas som att det är av stor vikt för behandlingsassistenten att det finns ett stöd att hämta hos sina kollegor i hållningssituationer.

7. Sammanfattande diskussion

Uppsatsens syfte är att få kunskap och förståelse av behandlingsassistenternas upplevelser, erfarenheter och uppfattningar kring hållningar av barn som är placerade på institution.

Våra frågeställningar var:

- Hur förklarar och förstår behandlingsassistenterna fenomenet hållningar?
- Hur tänker behandlingsassistenterna om barnets känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Hur beskriver behandlingsassistenterna sina egna känslor och upplevelser i samband med hållningar?
- Vilken betydelse har övriga professionella för behandlingsassistenterna i arbetet med hållningar?

Vad gäller behandlingsassistenternas förklaringar och förståelse av fenomenet hållningar fann vi att informanterna hade många tankar kring hållningssituationer och kring hållningar som fenomen. Det verkade som om berättelserna främst var hämtade ur praktiska erfarenheter och reflektioner från dessa. Att prata om hållningar verkade inte på något sätt främmande för informanterna och vi upplevde att det fanns en öppenhet i talet kring hållningar. Det framkom att behandlingsassistenterna inte såg arbetet med hållningar som något oproblemiskt och vi upplevde att det fanns ett behov och en vilja att motivera användandet av hållningar för sig själva. Vi uppfattade att det fanns variationer i informanternas beskrivningar av syftet med hållningar, både informanter emellan men också inom en och samma informant. Hållningar beskrevs både som ett sätt att gränssätta och stoppa utåtagerande barn och som ett sätt att hålla ihop barnet, både fysiskt och psykiskt. Vi upplevde att det fanns en dialog som härrörde till oss som intervjuare men också ett inre reflekterande inom behandlingsassistenterna.

Att det fysiska hållandet av barn som är arga och utåtagerande upplevs som svårt är något som inte känns främmande för oss. Samhället och professionen står på grundläggande värderingar kring barnens bästa och behandlingsassistenterna arbetar dagligen med behandling och utredning kring barnen för att skapa den bästa miljön för dessa. I den kontexten kan fasthållandet förstås som något svårt för behandlingsassistenterna att genomföra och den ambivalens vi upplevde, i informanternas berättelser, är något vi tror har att göra med detta. Den pågående dialogen och det öppna reflekterandet ser vi som ett sätt för behandlingsassistenterna att utvärdera arbetssättet och ett sätt att säkra att hållningarna är något som inte skadar barnen, utan tvärtom i längden gör dem gott. Informanterna beskrev hur de såg på mindre framgångsrika hållningar och hur dessa skulle kunna se ut. Faktorer som då kom upp var att behandlingsassistenterna skulle agera utifrån egna behov istället för barnens och att behandlingsassistenternas känslor skulle få utlopp på barnen.

När behandlingsassistenterna beskrev deras tankar kring barnens känslor i hållningssituationen kretsade ofta talet både kring att barnet skulle kunna uppleva hållningen som ett övergrepp, men också att barnet kunde uppleva känslor av trygghet och lugn. Vi upplevde att informanternas berättelser säger något om att denna kluvenhet kan vara en del av vad hållningar är och kan vara, och att det är detta som gör användandet av hållningar så svårt. Några informanter beskrev just svårigheterna med att förlika sig med tanken på att barnet kunde uppleva hållningen som ett övergrepp och behandlingsassistenterna hade därför svårigheter med att motivera användandet av hållningar. En del informanter menade dock att barnen alltid skulle känna att en hållning är en kränkning och ett övergrepp, men att det för den sakens skull inte behöver betyda att hållningen inte är bra för barnet.

Att det finns ett ambivalent förhållningssätt kan ha att göra med att hållningar, som vi förstår det, inte är en vedertagen metod i arbetet med barn. Samtidigt är hållningar något som behandlingsassistenterna beskriver som något nödvändigt i arbetet med de barn de kommer i kontakt med på institutionerna.

När informanterna berättade om sina egna känslor och upplevelser i samband med hållningar kretsade talet mycket om vilka känslor man som behandlingsassistent kan känna, dels som en del av en projektion från barnet och dels egna känslor. Det fanns också en rädsla hos en del informanter att dessa känslor skulle lysa igenom och påverka hur de agerar i en hållningssituation. Vi märkte under intervjuerna att det fanns en väldig öppenhet i att tala om vilka känslor som kan väckas. Hos en del informanter var behovet att tala om detta större och dessa informanter talade om vikten att ha kollegier och forum där dessa tankar får komma upp till ytan. Vi upplevde denna öppenhet som något väldigt värdefullt, då informanterna kunde beskriva att detta kunde hjälpa dem i arbetet med barnen.

Just betydelsen av andra professionella för behandlingsassistenten kan vi genomgående finna i analysen. Informanterna beskriver värdet av att själv kunna avbörda sig sina känslor för att på så sätt kunna hantera arbetet med barnen. Under hållningen beskriver flera informanter hur viktigt det är att ens kollegor arbetar mot samma mål. Att det under hållningen finns en tyst, eller verbal, kommunikation känns viktigt för flera informanter då detta gör att behandlingsassistenterna upplever att de bättre kan hantera situationen. Då vi har sett hur olika informanterna kan se och uppleva en hållning, tror vi att det är extra värdefullt med en öppen dialog om hållningar på de båda institutionerna. Här finns en möjlighet att lära av varandra och stötta varandra i det svåra arbetet.

7.1 Förslag till fortsatt forskning/nya frågeställningar

Enligt oss är hållningar ett relativt outforskat område inom det sociala arbetet med barn. Vi har upplevt att det funnits lite material att tillgå i ämnet och hade gärna sett att fler forskare hade tittat på till exempel konsekvenserna av hållningar. Det hade varit intressant att ta reda på om

hållningar är något som ofta används i arbetet med barn på institution eller om de institutioner vi behandlat i uppsatsen står i minoritet. Det vore intressant att forska vidare i alternativa lösningar till hållningar och vilka andra sätt som i så fall som finns att tillgå i situationer som uppkommer när barn agerar ut känslor och aggressioner. Vi har också under uppsatsskrivandets process, gång på gång, ställt oss frågan om hur barnen egentligen upplever att bli hållna. Är behandlingsassistenternas tankar kring barnens känslor något som representerar barnens upplevelser av hållningssituationerna, eller har barnen andra upplevelser? Även om det kan finnas svårigheter och etiska aspekter i att intervjua barnen som finns på institutionerna idag, skulle det vara intressant att höra berättelser från vuxna som en gång har blivit hållna på institution som barn.

Vi har upplevt att det hos vissa av de behandlingsassistenter vi träffat funnits en längtan efter att få mer kunskap inom ämnet och vi skulle därför gärna se att forskare, handledare och professionella i arbetet med barn strävar efter mer evidensbaserade metoder. Vi upplever, precis som innan vi skrev uppsatsen, att det finns en del svårigheter i att behandlingsassistenter själva får utforma sina arbetsmetoder även om det ofta blir väldigt bra för barnen.

Referenslista

Litteratur

- Andersen, Ib (1998): *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom (2000): *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Augustsson, Gunnar (2005): *Socialpsykologins ansikten*. Lund: Studentlitteratur
- Börjesson, Mats (2003): *Diskurser och konstruktioner – En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Elofsson, Stig, *Kvantitativ metod – struktur och kreativitet* i Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Fagerberg, Erik, *Miljöterapeutisk fastholdelse på institutioner*. I Bent H. Claësson (red.) & Ulla Idorn (red.) (2005): *Holdingerapi : en familjeterapeutisk metode til styrkelse af tilknytningen mellem børn og forældre*. Virum: Dansk psykologisk Forlag
- Giddens, Anthony (2003) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Gilje, Nils & Grimen, Harald (2003): *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos AB
- Grina, Terje (1997): *Det viktiga mötet*. Stockholm: Natur och kultur
- Gustafsson, Bengt & Hermerén, Göran & Petersson, Bo (2004): *Vad är god forskningssed? - Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Helkama, Klaus, Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela (2000) *Socialpsykologi – En introduktion*. Stockholm: Liber AB
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Sam, *Kvalitativ metod – en introduktion* i Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.)(2005a): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Sam, *Teori, metod och empiri* i Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.)(2005b): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Leissner, Ander: *Kan autism mildras med familjeterapi*. Cirkulär, Tidskrift för Familjeterapiföreningen i Västra Sverige nummer 1, 1995.

Lindén, Gunilla, *Psykdynamiska perspektiv på sociala problem* i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.)(2002): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Martinsson, Per (2007): *Miljötekniker metoderna och verktygen på en behandlingsavdelning*. SPAM

Payne, Malcolm (2002): *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur

Sahlin, Ingrid, *Sociala problem som verklighetskonstruktioner* i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.)(2002): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Sjöblom, Yvonne, *Att bli utstött hemifrån – en narrativ analys* i Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan & Levin, Irene (1996): *Att förstå vardagen – med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Internet

www.behandlingsutveckling.se/1b3212c5-d580-496c-a8ab-d8b9795bfbe2-29.html
Fagerberg, Erik, 2008-04-15.

www.holdingterapi.dk/Artikler/holdingterapi-et%20familieterapeutisk%20arbetsatt.htm
Leissner, Anders, 2008-04-15.

Bilaga 1

Hej!

Vi heter Åsa Hävert och Maja Israelsson och vi är två socionomer som skriver C-uppsats på sjunde terminen på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet.

Vi vill undersöka och skaffa oss en bredare kunskap och djupare förståelse kring tankar och upplevelser av hållande och hållning av det utåtagerande barnet som vistas på institution. Hur går det till? Hur upplever du som behandlare att detta går till?

Vi är framförallt intresserade av hur Du som jobbar med detta tänker, funderar och upplever hållning och vi skulle vara tacksamma om Du har möjlighet att ställa upp i vår studie. För oss är det viktigt att Du har erfarenhet av hållningar och att Du arbetar eller har arbetat med barn i åldrarna 0-12 år.

Som deltagare garanterar vi Dig anonymitet. I slutproduktionen, vår C-uppsats, kommer det inte att finnas möjlighet att kunna spåra Dina uttalanden. Intervjuerna kommer enbart att användas till vår uppsats. Ditt deltagande är frivilligt och det är möjligt att när som helst avbryta deltagandet.

Intervjuerna skulle pågå mellan 45-60 minuter och önskemålet från vår sida är att det skulle genomföras under vecka 11 och 12.

Efter samtal med Er avdelningschef i torsdags kontaktar vi Er på onsdag den 12 mars.

Har Ni några frågor, tveka inte att höra av Er till oss eller vår handledare.

Studenter:

Åsa Hävert 070-441 33 83
asa.havert@gmail.com

Maja Israelsson 070-515 23 51
majaisraelsson@hotmail.com

Handledare:

Fil. Dr. Socionom och universitetslektor

Mikaela Starke
mikaela.starke@socwork.gu.se

Vi ser fram emot ett eventuellt möte med Er!

Med vänliga hälsningar
Åsa Hävert och Maja Israelsson

Bilaga 2

Intervjuguide

Berätta lite om er verksamhet och om dig själv (ålder, yrkeserfarenhet, anställningstid på denna arbetsplats)

Hur har du kommit i kontakt med hållningar i ditt arbete?

Hur skulle du beskriva vad en hållning är?

Finns det tillfällen då hållningen gått bättre och sämre (kan du ge några exempel)? Vad har utmärkt dessa tillfällen? Skulle det kunna finnas något alternativ till hållning?

Vad är viktigt för dig för att hållningen ska bli bra?

Vad anser du är styrkorna och svagheter i denna arbetsmetod? Hur förhåller du dig personligen till denna metod (har den förändrats över tid)?

Hur tänker du kring barnets upplevelse av hållningen? Spelar ditt kön någon roll för barnets upplevelse tror du? (Relation till barnet).